

คู่มือ

พระไตรปิฎกฉบับแปลคำต่อคำกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก
ประจำปี ๒๕๖๗

Word-by-Word Translation Tipitaka and
Buddhism Propagation to Global Society

๒๐๒๔

พระไตรปิฎก เล่มที่ ๘
พระวินัยปิฎก ภิกขุวิภังค์

ได้รับทุนอุดหนุนโครงการจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ ๒๕๖๗

คู่มือ การเรียนรู้
พระไตรปิฎกฉบับแปลโดยศัพท์ (คำต่อคำ)
พระไตรปิฎก เล่มที่ ๘
พระวินัยปิฎก ปริวาร

คำชี้แจง

วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือการเรียนรู้พระไตรปิฎกฉบับแปลโดยศัพท์ (Word-by-Word Tipitaka Translation) มี ๒ ประการหลัก คือ ๑. เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหมายของศัพท์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกฉบับบาลี ที่เป็นอักษรไทยและอักษรโรมัน ทุกคำ และ ๒. เพื่อให้ความหมายของศัพท์แต่ละคำที่ปรากฏในพระไตรปิฎกทั้ง ๔๕ เล่ม ได้ช่วยสร้างให้ภาษาบาลีเป็นภาษาที่คงอยู่ และสืบเนื่องคู่กับพระพุทธศาสนา

พระวินัยปิฎกคัมภีร์ปริวาร เป็นคัมภีร์สุดท้ายของพระวินัยปิฎก จัดเป็นพระไตรปิฎกเล่มที่ ๘ คำว่า "ปริวาร" หมายถึงหมวดพระบาลีที่พระธรรมสังคาคณาจารย์ยกขึ้นสังคายนาต่อจากพระบาลีชั้นชกะ จัดเป็นหมวดหมู่ไว้เพื่อให้กุลบุตรเกิดความฉลาดในส่วนต่าง ๆ มีอาบัติเป็นต้น ที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งในมาติกาและในวิภังค์ เรียกว่า "ปริวาร" เพราะเปรียบเหมือนกับเป็นภาคผนวกของพระบาลีวิภังค์และพระบาลีชั้นชกะ ดุจพระอรหันตชีณาสพเป็นบริวารติดตามพระพุทธองค์

พระพุทธเจ้าทรงมีธรรมชั้นเป็นพระสรีระ มีพระอรหันตชีณาสพเป็นบริวาร ส่วนพระวินัยมีมาติกา (พระวินัยปิฎกเล่มที่ ๑ เล่มที่ ๒ เล่มที่ ๓) และชั้นชกะ (พระวินัยปิฎกเล่มที่ ๔ เล่มที่ ๕ เล่มที่ ๖ เล่มที่ ๗) เป็นสรีระ มีคัมภีร์ปริวารเป็นบริวาร

คัมภีร์ปริวารนี้ เป็นคัมภีร์ประกอบหรือคู่มือ บรรจุคำถามคำตอบสำหรับซ่อมความรู้พระวินัยตั้งแต่เล่มที่ ๑ ถึงเล่มที่ ๗ เป็นคัมภีร์ที่ประมวลเนื้อหาที่สำคัญต่าง ๆ มากล่าวไว้ จัดเป็นหัวข้อ ๒๑ ข้อด้วยกัน คือ ๑. ภิกขุวิภังค์โสฬสมหาวาร ว่าด้วยวาระใหญ่ ๑๖ วาระในภิกขุวิภังค์ ๒. ภิกขุณีวิภังค์โสฬสมหาวาร ว่าด้วยวาระใหญ่ ๑๖ วาระในภิกขุณีวิภังค์ ๓. สมุฏฐานสี่สสังเขป ว่าด้วยการย่อหัวข้อสมุฏฐาน ๔. อันตรเปยยาล ว่าด้วยการละข้อความในระหว่าง ๕. สมถเภท ว่าด้วยประเภทแห่งสมถะ ๖. ชนธกัจฉาวาร ว่าด้วยวาระคำถามและคำตอบถึงชั้นชกะ ๗. เอกุตตริกนัย ว่าด้วยนัยเกินหนึ่ง ๘. อุโปสถาติปจฉาวิสัยชนา ว่าด้วยคำถามคำตอบเรื่องอุโปสถเป็นต้น ๙. อัถตถสปรณณ์ ว่าด้วยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ ๑๐. คาถาสังคณิกะ ว่าด้วยกลุ่มคาถา ๑๑. อธิกรณเภท ว่าด้วยประเภทแห่งอธิกรณ์ ๑๒. อปรคาถาสังคณิกะ ว่าด้วยกลุ่มคาถาอีกกลุ่มหนึ่ง ๑๓. โจทนากัณท์ ว่าด้วยหมวดการโจท ๑๔. จูฬสงคราม ว่าด้วยภิกษุผู้เข้าสู่จูฬสงคราม ๑๕. มหาสงคราม ว่าด้วยภิกษุผู้เข้าสู่มหาสงคราม ๑๖. กฐินเภท ว่าด้วยประเภทแห่งกฐิน ๑๗. อุปาลิปัญจกะ ว่าด้วยเรื่องพระอุปาลี ๕ หมวด ๑๘. อัถตถปตติสมุฏฐาน ว่าด้วยสมุฏฐานอาบัติที่มีอยู่ ๑๙. ทุตติยคาถาสังคณิกะ ว่าด้วยกลุ่มคาถากลุ่มที่ ๒ ๒๐. เสทโฆจนคาถา ว่าด้วยคาถาที่ทำให้เหงื่อแตก ๒๑. ปัญจวรรค ว่าด้วยหมวด ๕ หมวด ทั้ง ๒๑ หัวข้อใหญ่นี้ บางข้อก็มีข้อย่อยมาก บางข้อก็มีข้อย่อยน้อย

ในคู่มือการศึกษาพระไตรปิฎกฉบับแปลคำต่อคำ คณะผู้ดำเนินการได้พยายามอย่างยิ่งในการสร้างความเข้าใจในคำศัพท์ที่แสดงด้วยการแปลคำต่อคำ ให้เกิดขึ้นกับพุทธศาสนิกชน และผู้สนใจศึกษาความหมายของบาลี อันเป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าทรงใช้แสดงธรรมเทศนา ในขณะเดียวกัน คณะผู้ดำเนินการ ได้สรุปประเด็นของธรรมที่สำคัญ ควรแก่การเรียนรู้ และการนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของแต่ละคน ให้บรรลุจุดหมายที่เป็นความสงบสุขสูงสุดของชีวิต การจัดทำคู่มือ จึงแบ่งออกเป็นบท ในแต่ละบทก็จะเป็นการกล่าวถึงธรรมที่บรรจุอยู่ในแต่ละส่วนของเล่ม พร้อมกับยกตัวอย่างของพระบาลีที่เกี่ยวข้องกับธรรมที่สรุปมาให้ศึกษา ผู้ใช้คู่มือจึงจะศึกษาถึงคำอธิบายธรรม มีบาลีประกอบ ต่อด้วยบทแปลแบบคำต่อคำ และตามด้วยบทแปลโดยความที่ได้จากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙

สารบัญ

บทที่		หน้า
๑	ภิกขุวิกังคโสฬสมหาวาร	๕
๒	ภิกขุณีวิกังคโสฬสมหาวาร	๑๓
๓	สมุฏฐานสี่สสังเขป	๑๖
๔	อันตรเปยยาล	๒๑
๕	สมถเภท	๒๘

บทที่ ๑

ภิกขุวิภังค์โสฬสมหาวาร

ภิกขุวิภังค์โสฬสมหาวาร เป็นส่วนหนึ่งของพระวินัยปิฎกที่ได้รับรวบรวมข้อบัญญัติและการพิจารณาในด้านการกระทำผิดของภิกษุ อันประกอบด้วย ๑๖ วาระสำคัญที่มุ่งเน้นการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับสิกขาบทต่างๆ ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้ วาระเหล่านี้ถูกแบ่งออกเป็น ๒ ส่วนหลัก โดย ๘ วาระแรกมุ่งเน้นการกระทำผิดโดยตรง ขณะที่ ๘ วาระหลังว่าด้วยผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิดนั้น แต่ละวาระมีการถาม-ตอบเกี่ยวกับลักษณะของการกระทำ ความผิด และผลที่ตามมา ซึ่งครอบคลุมทุกประเด็นสำคัญในพระวินัย ตั้งแต่สถานที่บัญญัติสิกขาบท การจัดประเภทอาบัติ ไปจนถึงกระบวนการระงับอาบัติ การศึกษาภิกขุวิภังค์โสฬสมหาวารนี้จึงมีความสำคัญยิ่งต่อการรักษาพระวินัยของภิกษุ และการดำรงพระศาสนาอย่างถูกต้องและสมบูรณ์

ตัวอย่าง ภิกขุวิภังค์โสฬสมหาวาร

๑. บาลี

ภิกขุวิภังค

๑. กตถปณฺณตฺติวาร

๑. ปาราชิกณฺห

๑. ยัม เตเน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สุมมาสมพุทฺเธเน ปฐมัม ปาราชิกัม กตถ ปณฺณตฺตํ กัม อารพฺภ กิสมิํ วตฺถุสมิํ ? อตฺถิ ตตฺถ ปณฺณตฺติ อนุปณฺณตฺติ อนุปฺปนฺนปณฺณตฺติ สพฺพตฺถปณฺณตฺติ ปเทสฺสปณฺณตฺติ? สาธารณปณฺณตฺติ อสาธารณปณฺณตฺติ? เอกโตปณฺณตฺติ อุกโตปณฺณตฺติ? ปณฺจนํ ปาติโมกฺขทุทฺเทสานํ กตฺโถคํ กตถ ปรียาปนฺนํ? กตฺเมน อุกฺกเทเสน อุกฺกเทสํ อากฺกจฺจติ? จตฺถุนํ วิปตฺติํ กตฺมา วิปตฺติ? สตฺตณฺนํ อาปตฺติกฺขนฺธานํ กตฺโม อาปตฺติกฺขนฺโธ? ฉนฺนํ อาปตฺติสมฺมูหฺซานานํ กตฺติ สมฺมูหฺซานํ สมฺมูหฺชาติ? จตฺถุนํ อธิกรณานํ กตฺมํ อธิกรณํ? สตฺตณฺนํ สมณานํ กตฺติ สมณฺเหติ สมมตฺติ? โก ตตฺถ วินโย โก ตตฺถ อภิวินโย? กิํ ตตฺถ ปาติโมกฺขํ กิํ ตตฺถ อธิปาติโมกฺขํ? กา วิปตฺติ? กา สมปตฺติ? กา ปฏฺิปปตฺติ? กตฺติ อตฺถวเส ปฏฺิจจ ภควตา ปฐมัม ปาราชิกัม ปณฺณตฺตํ? เก สิกฺขณฺติ? เก สิกฺขิตฺตสิกฺขา? กตถ ฐิตํ? เก ธาเรนฺติ? กสฺส วจฺนํ? เกนาภตฺตณฺติ?

๒. ยัม เตเน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สุมมาสมพุทฺเธเน ปฐมัม ปาราชิกัม กตถ ปณฺณตฺตณฺติ? เวสาลิยํ ปณฺณตฺตํ. กัม อารพฺภภาติ? สฺุทินฺนํ กลนฺทปฺพุตฺตํ อารพฺภ. กิสมิํ วตฺถุสมิํ? สฺุทินฺนํ กลนฺทปฺพุตฺโต ปุราณทุติยิกาย เมณฺณ ฐมฺมํ ปฏฺิเสวิ ตสฺมิํ วตฺถุสมิํ. อตฺถิ ตตฺถ ปณฺณตฺติ อนุปณฺณตฺติ อนุปฺปนฺนปณฺณตฺติ? เอกา ปณฺณตฺติ ทฺเว อนุปณฺณตฺติโย. อนุปฺปนฺนปณฺณตฺติ ตสฺมิํ นตฺถิ. สพฺพตฺถปณฺณตฺติ ปเทสฺสปณฺณตฺติ? สพฺพตฺถปณฺณตฺติ. สาธารณปณฺณตฺติ อสาธารณปณฺณตฺติ? สาธารณปณฺณตฺติ. เอกโตปณฺณตฺติ อุกโตปณฺณตฺติ? อุกโตปณฺณตฺติ. ปณฺจนํ ปาติโมกฺขทุทฺเทสานํ กตฺโถคํ กตถ ปรียาปนฺนณฺติ? นิทาโนคํ นิทานปรียาปนฺนํ. กตฺเมน อุกฺกเทเสน อุกฺกเทสํ อากฺกจฺจตฺติ? พฺุติเยน อุกฺกเทเสน อุกฺกเทสํ อากฺกจฺจติ. จตฺถุนํ วิปตฺติํ กตฺมา วิปตฺติ? สิลวิปตฺติ. สตฺตณฺนํ อาปตฺติกฺขนฺธานํ กตฺโม อาปตฺติกฺขนฺโธ? ปาราชิกาปตฺติกฺขนฺโธ. ฉนฺนํ อาปตฺติสมฺมูหฺซานานํ กตฺติ สมฺมูหฺซานํ สมฺมูหฺชาติ? เอเกน สมฺมูหฺซานํ สมฺมูหฺชาติ กายโต จ จิตฺโต จ สมฺมูหฺชาติ น วาจโต. จตฺถุนํ อธิกรณานํ กตฺมํ อธิกรณณฺติ? อาปตฺตาธิกรณํ. สตฺตณฺนํ สมณานํ กตฺติ สมณฺเหติ สมมตฺติ? ทฺวิหิ สมณฺเหติ สมมตฺติ สมฺมุขาวินเยน จ ปฏฺิณฺญาตฺตรณฺน จ. โก ตตฺถ วินโย โก ตตฺถ อภิวินโย? ปณฺณตฺติ วินโย วิภตฺติ อภิวินโย. กิํ ตตฺถ ปาติโมกฺขํ กิํ

ตตถ อธิปาติโมกฺขนติ? ปญญตติ ปาติโมกฺขํ วิภตติ อธิปาติโมกฺขํ. กา วิปตฺตติ? อสฺวโร วิปตฺติ. กา สมปตฺตติ? สฺวโร สมปตฺติ. กา ปฏิปตฺตติ? น เอรูโป กริสสามิตี ยาวชีโว อาปามโกฏฺกํ สมาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสฺ. กติ อตฺถวเส ปฏิจฺจ ภควตา ปฐมํ ปาราชิกํ ปญญตฺตนติ? ทส อตฺถวเส ปฏิจฺจ ภควตา ปฐมํ ปาราชิกํ ปญญตฺตํ สงฺฆสฺสจฺจุตฺตาย สงฺฆฆาสุตฺตาย ทุมมํญฺญํ ปุคฺคคฺลานํ นิคฺคหยา เปสฺลานํ ภิกฺขุณฺํ ผาสฺววิหาราย ทิฏฺฐมฺมิกานํ อาสวานํ สํวราย สมฺปรายิกานํ อาสวานํ ปฏฺฐิตาย อปฺปสนฺนํ ปสาทาย ปสนฺนํ ภิกฺขุณฺํ สทฺธมฺมกฺขัตติยา วินยานุคฺคหยา. เก สิกฺขนฺตติ? เสกฺขา จ ปุณฺณชนกฺลยาณกา จ สิกฺขนฺติ. เก สิกฺขิตฺตสิกฺขาติ? อรฺหโต สิกฺขิตฺตสิกฺขา กตฺถ จิตฺตนิ? สิกฺขากาเมสฺส จิตฺ. เก ธาเรณฺตติ? เยสํ วตฺตติ เต ธาเรณฺติ. กสฺส วจฺนนิ? ภควโต วจฺนํ อรฺหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺ. เกนาณตฺตนิ? ปรมฺปราภตํ

๒. การแปลคำต่อคำ

ภิกฺขุวิภังค์ – ภิกฺขุวิภังค์/

๑. กตฺถ ปญญตฺตติวาโร – วาระแห่งบัญญัติ ณ ที่ไหน/

๑. ปาราชิกณฺทํ – ปาราชิกกัณฺท/

๑. ยนฺเตน – ข้อใด พระองค์นั้น/ ภควตา – อันพระผู้มีพระภาคเจ้า/ ชานตา – ผู้ทรงทราบอยู่/ ปสฺสตา – ผู้ทรงเห็นอยู่/ อรฺหตา – ผู้เป็นพระอรหันต์/ สมฺมาสมฺพุทฺธเณ – ผู้ทรงตรัสรู้แล้วด้วยพระองค์เอง โดยชอบ/ ปฐมํ – สิกฺขาบทที่ ๑/ ปาราชิกํ – ปาราชิก/ กตฺถ – ในที่ไหนเล่า/ ปญญตฺตํ – ทรงบัญญัติแล้ว/ กํ – ซึ่งใคร/ อารพฺภ – ทรงปรารภอยู่แล้ว/ กิสฺมํ – อะไร/ วตฺถุสฺมํ? – ในเพราะเรื่อง?/ อตฺถิ – มีอยู่/ ตตฺถ – นั้น/ [ปฐมปาราชิกเ – ในสิกฺขาบทชื่อว่าปาราชิก ข้อที่ ๑]/ ปญญตฺติ – การบัญญัติ/ อนุปญญตฺติ – การบัญญัติในภายหลัง/ อนุปปฺนปญญตฺติ? – เป็นการบัญญัติเพื่อเรื่องที่ไม่เกิดขึ้นแล้ว?/ สทฺธพฺพตฺถปญญตฺติ – การบัญญัติเพื่อประโยชน์ทั้งปวง/ ปเทสฺปญญตฺติ? – เป็นการบัญญัติเพื่อประโยชน์บางส่วน?/ สาธารณปญญตฺติ – การบัญญัติเพื่อประโยชน์ที่ทั่วไป/ อสธารณปญญตฺติ? – เป็นการบัญญัติเพื่อประโยชน์ที่ไม่ทั่วไป?/ เอกโตปญญตฺติ – การบัญญัติเพื่อสงฆ์ฝ่ายเดียว/ อุทโตปญญตฺติ? – เป็นการบัญญัติเพื่อสงฆ์ทั้ง ๒ ฝ่าย?/ ปญจณฺนํ – ๕ อุทเทส/ ปาติโมกฺขทฺเทสฺถานํ – บรรดาการยกขึ้นแสดงซึ่งพระปาติโมกข์ทั้งหลาย/ กตฺถ โภคํ – เป็นของหยั่งลงในอุทเทสไหน/ กตฺถ – แห่งไหน/ [อุทเทสเ – ในเนื้อความที่ควรยกขึ้นแสดง]/ ปริยาปณฺนํ? – เป็นของถึงทั่วโดยรอบแล้ว?/ “กตฺเมน – บทไหน/ อุทเทสเ – โดยเนื้อความที่ควรยกขึ้นแสดง/ อุทเทสํ – ซึ่งเนื้อความที่ควรยกขึ้นแสดง/ อาคจฺจติ? – ย่อมมา?/ จตฺถณฺนํ – ๔ ประการ/ วิปตฺติณํ – บรรดาความวิบัติทั้งหลาย/ กตฺมา – อย่างไร/ [ปญญตฺติ – การบัญญัติ]/ วิปตฺติ? – เป็นความวิบัติ?/ สตฺตณฺนํ – ๗ กอง/ อาปตฺติกฺขนฺธานํ – บรรดาหมวดหมู่แห่งอาบัติทั้งหลาย/ กตฺโม – กองไหน/ [อาปตฺติกฺขนฺธเ – หมวดหมู่แห่งอาบัติ]/ อาปตฺติกฺขนฺธเ? – เป็นหมวดหมู่แห่งอาบัติ?/ [อาปตฺติ – การถึงทั่ว]/ จณฺนํ – ๖ ประการ/ อาปตฺติสฺมกฺขนฺธานํ – บรรดาเหตุเป็นที่ตั้งขึ้นพร้อมกันแห่งอาบัติทั้งหลาย/ กตฺติ – เท่าไร/ สกฺกขนฺธานิ – ด้วยเหตุเป็นที่ตั้งขึ้นพร้อมกันทั้งหลาย/ สกฺกขนฺธาติ? – ย่อมตั้งขึ้นพร้อมกัน?/ จตฺถณฺนํ – ๔ ประการ/ อธิกรณานํ – บรรดาเรื่องที่พึงกระทำเฉพาะทั้งหลาย/ กตฺมํ – อย่างไร/ [กมฺมํ – กรรม]/ อธิกรณํ? – เป็นเรื่องที่พึงกระทำเฉพาะ?/ สตฺตณฺนํ – ๗ ประการ/ สมถานํ – บรรดาธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ [อธิกรณํ – เรื่องที่พึงกระทำเฉพาะ]/ กตฺติ – เท่าไร/ สมถเ – ด้วยธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ สมมฺติ? – ย่อมระงับ?/ โโก – อะไร/ ตตฺถ – นั้น/ [ปฐมปาราชิกเ – ในสิกฺขาบทชื่อว่าปาราชิก ข้อที่ ๑]/ วินโย – เป็นพระวินัย/ โโก – อะไร/ ตตฺถ – นั้น/ [ปฐมปาราชิกเ – ในสิกฺขาบทชื่อว่าปาราชิก ข้อที่ ๑]/ อภิวินโย? – เป็นพระวินัยชั้นสูง?/ กิ – อะไร/ ตตฺถ – นั้น/ [ปฐมปาราชิกเ – ในสิกฺขาบทชื่อว่าปาราชิก ข้อที่ ๑]/ ปาติโมกฺขํ – เป็นพระปาติโมกข์/ กิ

– อะไร/ ตตถ – นั้น/ [ปฐมปาราชิก – ในสิกขาบทชื่อว่าปาราชิก ข้อที่ ๑]/ อธิปาติโมกข์? – เป็นอธิพระปาติโมกข์?/ กา – อะไร/ วิปตติ? – เป็นความวิบัติ?/ กา – อะไร/ สมฺปตติ? – เป็นความถึงพร้อม?/ กา – อะไร/ ปฏิปตติ? – เป็นข้อปฏิบัติ?/ กติ – เทาไร/ อตถวเส – ซึ่งอำนาจแห่งประโยชน์ทั้งหลาย/ ปฏิจ – ทรงอาศัยเฉพาะแล้ว/ ภควตา – อันพระผู้มีพระภาคเจ้า/ ปฐม – สิกขาบทที่ ๑/ ปาราชิก – ปาราชิก/ ปญญตต? – ทรงบัญญัติแล้ว?/ เก – เหล่าไหน/ [บุคคลา – บุคคลทั้งหลาย]/ ลิกฺขนติ? – ย่อมศึกษา?/ เก – เหล่าไหน/ [บุคคลา – บุคคลทั้งหลาย]/ ลิกฺขิตลิกฺขา? – เป็นผู้มีการศึกษาที่ศึกษาแล้ว?/ กตถ – ในใคร/ [ปฐม – สิกขาบทที่ ๑/ ปาราชิก – ปาราชิกสิกขาบท]/ ฐิต? – ตั้งอยู่แล้ว?/ เก – เหล่าไหน/ [บุคคลา – บุคคลทั้งหลาย]/ ธาเรนติ? – ย่อมทรงจำไว้?/ กสฺส – ของใคร/ วจฺน? – เป็นถ้อยคำ?/ “เกนาภต”นติ? – อันใคร นำมาแล้ว”ดังนี้?/

๒. ยนฺเตน – ข้อใด พระองค์นั้น/ ภควตา – อันพระผู้มีพระภาคเจ้า/ ชานตา – ผู้ทรงทราบอยู่/ ปลสฺสตา – ผู้ทรงเห็นอยู่/ อรหตา – ผู้เป็นพระอรหันต์/ สมฺมาสมฺพุทฺเธน – ผู้ทรงตรัสรู้แล้วด้วยพระองค์เองโดยชอบ/ ปฐม – สิกขาบทที่ ๑/ ปาราชิก – ปาราชิก/ กตถ – ในที่ไหนเล่า/ ปญญตต? – ทรงบัญญัติแล้ว?/

เวสาลิย – ณ เมืองชื่อว่าไพศาลี/ ปญญตต. – ทรงบัญญัติแล้ว/

“ก – ซึ่งใคร/ อารพฺภา”ติ? – ทรงปรารภยังแล้ว”ดังนี้?/

สุทฺธิโน – ซึ่งพระสุทิน/ กลนฺทปฺตโต – ผู้กลั่นทบุตร/ อารพฺภ. – ทรงปรารภยังแล้ว/

“กิสฺม – อะไร/ วตฺถุสฺม”นติ? – ในเพราะเรื่อง”ดังนี้?/

สุทฺธิโน – พระสุทิน/ กลนฺทปฺตโต – ผู้กลั่นทบุตร/ ปุราณทฺตียกาย – ผู้มีตนเป็นที่ ๒ ในกาลก่อน/ [อิตฺถิยา – ด้วยสตรี]/ เมณฺโณ – ที่ควรกระทำโดยความเป็นคู่/ ธมฺม – ซึ่งพระธรรม/ ปฏฺิเสว – ช่องเสฟเฉพาะแล้ว/ ตสฺม – นั้น/ วตฺถุสฺม. – ในเพราะเรื่อง/

อตฺถิ – มีอยู่/ ตตถ – นั้น/ [ปฐมปาราชิก – ในสิกขาบทชื่อว่าปาราชิก ข้อที่ ๑]/ ปญญตติ – การบัญญัติ/ อนุปญญตติ – การบัญญัติในภายหลัง/ อนุปฺปนฺนปญญตติ? – เป็นการบัญญัติเพื่อเรื่องที่ไม่เกิดขึ้นแล้ว?/

เอกา – ๑ ข้อ/ ปญญตติ – การบัญญัติ/ เทว – ๒ ข้อ/ อนุปญญตติโย. – การบัญญัติในภายหลังทั้งหลาย/ อนุปฺปนฺนปญญตติ – การบัญญัติเพื่อเรื่องที่ไม่เกิดขึ้นแล้ว/ ตสฺม – นั้น/ [ปฐมปาราชิก – ในสิกขาบทชื่อว่าปาราชิก ข้อที่ ๑]/ นตฺถิ. – ย่อมไม่มี/

สพฺพตฺถปญญตติ – การบัญญัติเพื่อประโยชน์ทั้งปวง/ ปเทสฺสปญญตติ”ติ? – เป็นการบัญญัติเพื่อประโยชน์บางส่วน”ดังนี้?/

สพฺพตฺถปญญตติ. – การบัญญัติเพื่อประโยชน์ทั้งปวง/

สาธารณปญญตติ – การบัญญัติเพื่อประโยชน์ทั้งปวง/ อสํสาธารณปญญตติ”ติ? – เป็นการบัญญัติเพื่อประโยชน์ที่ไม่ทั่วไป”ดังนี้?/

สาธารณปญญตติ – การบัญญัติเพื่อประโยชน์ที่ทั่วไป/

เอกโตปญญตติ – การบัญญัติเพื่อสงฆ์ฝ่ายเดียว/ อุทฺโตปญญตติ”ติ? – เป็นการบัญญัติเพื่อสงฆ์ทั้ง ๒ ฝ่าย”ดังนี้?/

อุทฺโตปญญตติ. – การบัญญัติเพื่อสงฆ์ทั้ง ๒ ฝ่าย/

ปญฺจนนํ – ๕ อุทฺเทส/ ปาติโมกฺขทฺเทสํ – บรรดาการยกขึ้นแสดงซึ่งพระปาติโมกข์ทั้งหลาย/ [ปาติโมกฺขทฺเทส – การยกขึ้นแสดงซึ่งพระปาติโมกข์]/ กตฺโถคร – เป็นของหยั่งลงในอุทฺเทสไหน/ กตถ – แห่งไหน/ [อุทฺเทส – ในเนื้อความที่ควรยกขึ้นแสดง]/ ปริยาปณฺนํ? – เป็นของถึงทั่วโดยรอบแล้ว?/

นิทานนฺคร – เป็นของหยั่งลงในนิทานทฺเทส/ นิตานปริยาปณฺนํ. – เป็นของถึงทั่วโดยรอบแล้วในนิทานทฺเทส/

“กตเมน – บทไหน/ อุทเทเสน – โดยเนื้อความที่ควรยกขึ้นแสดง/ อุทเทส – ซึ่งเนื้อความที่ควรยกขึ้นแสดง/ อากัจฉตี”ติ? – ย่อมมาถึง”ดังนี้?/

หุติเยน – ที่ ๒/ อุทเทเสน – โดยเนื้อความที่ควรยกขึ้นแสดง/ อุทเทส – ซึ่งเนื้อความที่ควรยกขึ้นแสดง/ อากัจฉตี – ย่อมมาถึง/

จตุณฺ – ๔ ประการ/ วิปตฺติ – บรรดาความวิบัติทั้งหลาย/ กตมา – อย่างไหน/ [ปญญตฺติ – การบัญญัติ/ วิปตฺติ”ติ? – เป็นความวิบัติ”ดังนี้?/

สลิวิปตฺติ. – เป็นความวิบัติจากศีล/

สตตฺตณฺ – ๗ กอง/ อาปตฺติกฺขนฺธานํ – บรรดาหมวดหมู่แห่งอาบัติทั้งหลาย/ กตโม – กองไหน/ [อาปตฺติกฺขนฺธโร – หมวดหมู่แห่งอาบัติ/ อาปตฺติกฺขนฺธโร”ติ? – เป็นหมวดหมู่แห่งอาบัติ”ดังนี้?/

ปาราชิกาปตฺติกฺขนฺธโร. – เป็นหมวดหมู่แห่งอาบัติชื่อว่าปาราชิก/

ฉนฺ – ๖ ประการ/ อาปตฺติสมฺภูฏานานํ – บรรดาเหตุเป็นที่ตั้งขึ้นพร้อมกันแห่งอาบัติทั้งหลาย/ [อธิกรณํ – เรื่องที่พึงกระทำเฉพาะ/ กติหิ – เท่าไร/ สมฺภูฏานนฺหิ – ด้วยเหตุเป็นที่ตั้งขึ้นพร้อมกันทั้งหลาย/ สมฺภูฏาตี”ติ? – ย่อมตั้งขึ้นพร้อมกัน”ดังนี้?/

เอเกน – ๑ ประการ/ สมฺภูฏาเนน – ด้วยเหตุเป็นที่ตั้งขึ้นพร้อมกัน/ สมฺภูฏาตี – ย่อมตั้งขึ้นพร้อมกัน/ กายโต จ – จากร่างกาย ด้วย/ จิตฺโต จ – จากความคิด ด้วย/ สมฺภูฏาตี – ย่อมตั้งขึ้นพร้อมกัน/ น – หามิได้/ วาจโต. – จากการกล่าว/

จตุณฺ – ๔ ประการ/ อธิกรณานํ – บรรดาเรื่องที่พึงกระทำเฉพาะทั้งหลาย/ กตมํ – อย่างไหน/ [อธิกรณํ – เรื่องที่พึงกระทำเฉพาะ/ อธิกรณ”นฺติ? – เป็นเรื่องที่พึงกระทำเฉพาะ”ดังนี้?/

อาปตฺตาทิกรณํ. – เป็นเรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะอาบัติ/

สตตฺตณฺ – ๗ ประการ/ สมณํ – บรรดาธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ [อาปตฺตาทิกรณํ – เรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะอาบัติ/ กติหิ – เท่าไร/ สมณฺหิ – ด้วยธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ สมมตี”ติ? – ย่อมระงับ”ดังนี้?/

ทฺวิหิ – ๒ ประการ/ สมณฺหิ – ด้วยธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ สมมตี; – ย่อมระงับ/ [๑] สมมุขาวินเยน จ – ด้วยวินัยที่ควรกระทำในที่มีหน้าพร้อม ด้วย/ [๒] ปฏฺิณฺญาตฺตกรณเณ จ. – ด้วยการกระทำตามคำพูดที่ปฏฺิณฺญาแล้ว ด้วย/

โก – อะไร/ ตตฺถ – นั่น/ [ปฐฺมปาราชิก – ในสิกขาบทชื่อว่าปาราชิก ข้อที่ ๑]/ วินโย – เป็นพระวินัย/ โก – อะไร/ ตตฺถ – นั่น/ [ปฐฺมปาราชิก – ในสิกขาบทชื่อว่าปาราชิก ข้อที่ ๑]/ อภิวินโย”ติ? – เป็นพระวินัยชั้นสูง”ดังนี้?/

ปญฺญตฺติ – การบัญญัติ/ วินโย; – เป็นพระวินัย/ วิกตฺติ – การจำแนก/ อภิวินโย. – เป็นพระวินัยชั้นสูง/

กิ – อะไร/ ตตฺถ – นั่น/ [ปฐฺมปาราชิก – ในสิกขาบทชื่อว่าปาราชิก ข้อที่ ๑]/ ปาติโมกฺขํ – เป็นพระปาติโมกข์/ กิ – อะไร/ ตตฺถ – นั่น/ [ปฐฺมปาราชิก – ในสิกขาบทชื่อว่าปาราชิก ข้อที่ ๑]/ อธิปาติโมกฺข”นฺติ? – เป็นอธิพระปาติโมกข์”ดังนี้?/

ปญฺญตฺติ – การบัญญัติ/ ปาติโมกฺขํ; – เป็นพระปาติโมกข์/ วิกตฺติ – การจำแนก/ อธิปาติโมกฺข. – เป็นอธิพระปาติโมกข์/

“กา – อะไร/ วิปตฺติ”ติ? – เป็นความวิบัติ”ดังนี้?/

อสํวโร – การไม่ปิดกันด้วยดี/ วิปตฺติ. – เป็นความวิบัติ/

“กา – อะไร/ สมปตฺติ”ติ? – เป็นความถึงพร้อม”ดังนี้?/

สัรวโร - การปิดกันด้วยดี/ สมปตติ. - เป็นความถึงพร้อม/
“กา - อะไร/ ปฏิปตติ”ติ? - เป็นข้อปฏิบัติ”ดังนี้?/
“น - หามิได้/ [อหิ - ข้าพเจ้า]/ เอวรูป - ที่มีรูปอย่างนี้/ [กมม - ซึ่งกรรม]/ กริสสามิ”ติ - จักกระทำ”ดังนี้/ ยาวชีว - ตลอดกาลมีกำหนดเพียงไรแต่ความเป็นอยู่/ อาปณโกฏิก - ซึ่งศีลที่มีการกำหนดซึ่งลมหายใจเป็นที่สุด/ สมาทาย - ถือเอาด้วยดีแล้ว/ ลิกขติ - ย่อมศึกษา/ ลิกขาปเทสุ. - ในสิกขาบททั้งหลาย/
กติ - เहांไร/ อตถวเส - ซึ่งอำนาจแห่งประโยชน์ทั้งหลาย/ ปฏิจ - ทรงอาศัยเฉพาะแล้ว/ ภควตา - อันพระผู้มีพระภาคเจ้า/ ปฐม - สิกขาบทที่ ๑/ ปาราชิก - ปาราชิก/ ปณญุต? - ทรงบัญญัติแล้ว?/
ทส - ๑๐ ประการ/ อตถวเส - ซึ่งอำนาจแห่งประโยชน์ทั้งหลาย/ ปฏิจ - ทรงอาศัยเฉพาะแล้ว/
ภควตา - อันพระผู้มีพระภาคเจ้า/ ปฐม - สิกขาบทที่ ๑/ ปาราชิก - ปาราชิก/ ปณญุต - ทรงบัญญัติแล้ว/
[๑] สงฆสญฺญตตาย - เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์/
[๒] สงฆผาสุตตาย - เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์/
[๓] ทุมมกฺก - ผู้เกื้อได้โดยยาก/ ภิกขุ - ซึ่งภิกษุทั้งหลาย/ นิคฺคหยา - เพื่อการข่มขี่/
[๔] เปสลาน - ผู้มีศีลดีงาม/ ภิกขุ - แห่งภิกษุทั้งหลาย/ ผาสฺวหาราย - เพื่อการพำนักอยู่ด้วยความผาสุก/
[๕] ภิญฺญธมฺมิกาน - ที่เป็นไปแล้วในธรรมที่เห็นแล้ว/ อาสวาน - ซึ่งอาสวะทั้งหลาย/ สัรวราย - เพื่อการปิดกันด้วยดี/
[๖] สมปรายิกาน - ที่มีภพที่พึงเป็นไปพร้อมในเบื้องหน้า/ อาสวาน - ซึ่งอาสวะทั้งหลาย/ ปฏิกขตาย - เพื่อการกำจัดเฉพาะ/
[๗] อปฺปสนฺนํ - ผู้ไม่เลื่อมใสแล้ว/ [ชนน - แห่งประชาชนทั้งหลาย]/ ปสทาย - เพื่อความเลื่อมใส/
[๘] ปสนนํ - ผู้เลื่อมใสแล้ว/ [ชนน - แห่งประชาชนทั้งหลาย]/ ภิกฺขุโยกาวย - เพื่อความมีโดยยัง/
[๙] สทฺธมฺมญฺญิตฺติยา - เพื่อความดำรงอยู่แห่งธรรมของสัตบุรุษ/
[๑๐] วินยานุคฺคหยา. - เพื่อการอนุเคราะห์ต่อพระวินัย/
เก - เหล่าไหน/ [ปุคฺคลา - บุคคลทั้งหลาย]/ ลิกฺขนฺติ”ติ? - ย่อมศึกษา”ดังนี้?/
เสกฺขา จ - ผู้เป็นพระเสขะ ด้วย/ ปุณฺณชนกฺลยาณกา จ - ผู้เป็นกัลยาณปุณฺณ ด้วย/ [ปุคฺคลา - บุคคลทั้งหลาย]/ ลิกฺขนฺติ. - ย่อมศึกษา/
เก - เหล่าไหน/ [ปุคฺคลา - บุคคลทั้งหลาย]/ ลิกฺขิตลิกฺขา? - เป็นผู้มีการศึกษาที่ศึกษาแล้ว?/
อรหนโ - พระอรหันต์ทั้งหลาย/ ลิกฺขิตลิกฺขา. - เป็นผู้มีการศึกษาที่ศึกษาแล้ว/
กตล - ในใคร/ ฐิต”นฺติ? - ตั้งอยู่แล้ว”ดังนี้?/
ลิกฺขากาเมสุ - ผู้ใคร่ต่อการศึกษา/ [ปุคฺคลเสสุ - ในบุคคลทั้งหลาย]/ ฐิต. - ตั้งอยู่แล้ว/
เก - เหล่าไหน/ [ปุคฺคลา - บุคคลทั้งหลาย]/ ธาเรนฺติ”ติ? - ย่อมทรงจำไว้”ดังนี้?/
เยส - เหล่าใด/ [เถราน - แก่พระเถระทั้งหลาย]/ ปฐมปาราชิก - สิกขาบทชื่อว่าปาราชิก ข้อที่ ๑/ วตตติ - ย่อมเป็นไป/ เต - เหล่านั้น/ [เถรา - พระเถระทั้งหลาย]/ ธาเรนฺติ. - ย่อมทรงจำไว้/
“กสส - ของใคร/ วจน”นฺติ? - เป็นถ้อยคำ”ดังนี้?/
ภควโ - ของพระผู้มีพระภาคเจ้า/ วจน - เป็นพระด้ารัส/ อรหโ - ผู้ทรงเป็นพระอรหันต์/ สมมาสมพุทฺธส. - ผู้ทรงตรัสรู้แล้วด้วยพระองค์เองโดยชอบ/
“เกนาภต”นฺติ? - อันใคร นำมาแล้ว”ดังนี้?/
[เถเรหิ - อันพระเถระทั้งหลาย]/ ปรมปรากต - นำมาแล้วโดยการสืบเนื่องต่อกันมา/

๓. การแปลโดยความ

๑. ภิกขุวิภังค์ โสฬสมหาวาร ตอน ๑

๑. กัถปัญญัตติวาร วาระว่าด้วยบัญญัติ ณ ที่ไหน

๑. ปาราชิกกัณฑ์

คำถาม - คำตอบสถานที่บัญญัติเป็นต้นในปาราชิกกัณฑ์

[๑] พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้ทรงรู้ ทรงเห็น ทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ ณ ที่ไหน ทรงปรารภใคร เพราะเรื่องอะไร ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีพระบัญญัติ พระอนุบัญญัติ อนุปนิบนบัญญัติ สัพพัตถบัญญัติ ปเทสบัญญัติ สาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ เอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติอยู่หรือ บรรดาปาติโมกขบท ๕ อุทเทส ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น จัดเข้าในอุทเทสไหน นับเนื่องในอุทเทสไหน มาสู่อุทเทสโดยอุทเทสไหน บรรดาวิบัติ ๔ อย่าง เป็นวิบัติอย่างไหน บรรดากองอาบัติ ๗ กอง เป็นกองอาบัติไหน บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สมุฏฐาน เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาอธิกรณ์ ๔ อย่าง เป็นอธิกรณ์อย่างไหน บรรดาสมณะ ๗ อย่าง ระวังด้วยสมณะเท่าไร ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นพระวินัย อะไรเป็นภิกขุวินัย อะไรเป็น พระปาติโมกข์ อะไรเป็นอภิปาติโมกข์ อะไรเป็นวิบัติ อะไรเป็นสมบัติ อะไรเป็นข้อปฏิบัติ พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ โดยทรงอาศัยอำนาจประโยชน์ เท่าไร ใครศึกษาอยู่ ใครศึกษาสิกขาเรียบร้อยแล้ว สิกขาบทนี้ตั้งอยู่ในใคร ใครทรง เอาไว้ เป็นถ้อยคำของใคร ใครนำมา

ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑

[๒] ถาม : พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้ทรงรู้ ทรงเห็น ทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ ณ ที่ไหน

ตอบ : ทรงบัญญัติ ณ กรุงเวสาลี

ถาม : ทรงปรารภใคร

ตอบ : ทรงปรารภพระสุทินกลันทบุตร

ถาม : เพราะเรื่องอะไร

ตอบ : เพราะเรื่องที่พระสุทินกลันทบุตรเสพเมถุนธรรมกับอดีตภรรยา

ถาม : ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีพระบัญญัติ พระอนุบัญญัติ อนุปนิบนบัญญัติอยู่หรือ

ตอบ : ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น มี ๑ พระบัญญัติ ๒ พระอนุบัญญัติ ไม่มีอนุปนิบนบัญญัติ

ถาม : มีสัพพัตถบัญญัติ ปเทสบัญญัติอยู่หรือ

ตอบ : มีสัพพัตถบัญญัติ

ถาม : มีสาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติอยู่หรือ

ตอบ : มีสาธารณบัญญัติ

ถาม : มีเอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติอยู่หรือ

ตอบ : มีอุกโตบัญญัติ

ถาม : บรรดาปาติโมกขบท ๕ อุทเทส ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น จัด เข้าในอุทเทสไหน นับเนื่องในอุทเทสไหน

ตอบ : จัดเข้าในนิทานุทเทส นับเนื่องในนิทานุทเทส

ถาม : มาสู่อุทเทสโดยอุทเทสไหน

ตอบ : มาสู่อุทเทสโดยอุทเทสที่ ๒

ถาม : บรรดาวิบัติ ๔ อย่าง เป็นวิบัติอย่างไหน

- ตอบ : เป็นสีลวิบัติ
- ถาม : บรรดากองอาบัติ ๗ กอง เป็นกองอาบัติไหน
- ตอบ : เป็นกองอาบัติปาราชิก
- ถาม : บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สมุฏฐาน เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร
- ตอบ : เกิดด้วยสมุฏฐาน ๑ สมุฏฐาน คือ เกิดทางกายกับจิต มิใช่เกิดทาง วาจา
- ถาม : บรรดาอธิกรณ์ ๔ อย่าง เป็นอธิกรณ์อย่างไร
- ตอบ : เป็นอาปตตอธิกรณ์
- ถาม : บรรดาสมณะ ๗ อย่าง ระวังด้วยสมณะเท่าไร
- ตอบ : ระวังด้วยสมณะ ๒ อย่าง คือ (๑) สัมมุขวินัย (๒) ปญฺญญาตคฺคณฺะ
- ถาม : ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นพระวินัย อะไรเป็นอภิวินัย
- ตอบ : พระบัญญัติเป็นพระวินัย การจำแนกเป็นอภิวินัย
- ถาม : ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นพระปาติโมกข์ อะไรเป็นอธิปาติโมกข์
- ตอบ : พระบัญญัติเป็นพระปาติโมกข์ การจำแนกเป็นอธิปาติโมกข์
- ถาม : อะไรเป็นวิบัติ
- ตอบ : ความไม่สำรวมเป็นวิบัติ
- ถาม : อะไรเป็นสมบัติ
- ตอบ : ความสำรวมเป็นสมบัติ
- ถาม : อะไรเป็นข้อปฏิบัติ
- ตอบ : การที่ภิกษุสมาทานอาปณโกฏิกศีลตลอดชีวิตว่า “เราจะไม่ทำกรรม อย่างนี้อีก” แล้วศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย เป็นข้อปฏิบัติ
- ถาม : พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ โดยทรงอาศัยอำนาจ ประโยชน์เท่าไร
- ตอบ : ทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ โดยทรงอาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ
๑. เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์
 ๒. เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์
 ๓. เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก
 ๔. เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลดีงาม
 ๕. เพื่อปิดกั้นอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในปัจจุบัน
 ๖. เพื่อกำจัดอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในอนาคต
 ๗. เพื่อความเลื่อมใสของคนที่ยังไม่เลื่อมใส
 ๘. เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของคนที่ยังเลื่อมใสแล้ว
 ๙. เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
 ๑๐. เพื่อเอื้อเพื่อพระวินัย
- ถาม : ใครศึกษาอยู่
- ตอบ : ภิกษุผู้เป็นพระเสขะและภิกษุผู้เป็นปุณณศึกษาอยู่
- ถาม : ใครศึกษาสิกขาเรียบร้อยแล้ว
- ตอบ : พระอรหันต์เป็นผู้ศึกษาสิกขาเรียบร้อยแล้ว

- ถาม : สิกขาบทนี้ตั้งอยู่ในใคร
ตอบ : ตั้งอยู่ในสิกขาภามบุคคล(บุคคลผู้ใคร่ศึกษา)
ถาม : ใครทรงเอาไว้
ตอบ : พระเถระทั้งหลายผู้ทรงจำปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ ได้ทรงเอาไว้
ถาม : เป็นถ้อยคำของใคร
ตอบ : เป็นพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
ถาม : ใครนำมา
ตอบ : พระเถระทั้งหลายนำสืบ ๆ กันมา^๑

สรุป

ภิกขุวิวัฏฐ์โสฬสมหาวาร เป็นการประมวลสิกขาบทหรือข้อปฏิบัติทางวินัยสำหรับภิกษุที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้ โดยแบ่งเป็น ๑๖ วาระ ซึ่งครอบคลุมการตั้งคำถามและตอบคำถามเกี่ยวกับสิกขาบททั้งหมด วาระเหล่านี้แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ส่วนละ ๘ วาระ โดย ๘ วาระแรกว่าด้วยการทำความผิดโดยตรง ขณะที่ ๘ วาระหลังว่าด้วยผลอันเนื่องมาจากการทำความผิด การถามตอบในแต่ละวาระมีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายถึงสถานที่และเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดการบัญญัติสิกขาบท การจัดประเภทของอาบัติความสำคัญของการปฏิบัติตามสิกขาบท รวมถึงผลของการไม่ปฏิบัติตาม

ข้อคิดตามหลักธรรม

๑. **หลักสติ (สติปัฏฐาน)** การตั้งคำถามและตอบปัญหาในภิกขุวิวัฏฐ์ เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการมีสติรู้ตัวอยู่เสมอ โดยภิกษุต้องมีความระมัดระวังในการกระทำทั้งทางกาย วาจา และใจ เพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิกขาบท การมีสติช่วยให้ภิกษุรู้เท่าทันการกระทำของตนเอง และหลีกเลี่ยงความผิดพลาด

๒. **หลักอริยสัจ ๔** การทำความผิดของภิกษุและผลที่ตามมาในรูปของอาบัติต่าง ๆ สามารถเชื่อมโยงกับหลักอริยสัจ ๔ คือ การกระทำผิดเป็น "ทุกข์" การล่วงละเมิดสิกขาบทเกิดจาก "สมุทัย" หรือสาเหตุของความทุกข์ การระงับอาบัติเป็นหนทางของ "นิโรธ" และการปฏิบัติตามสิกขาบทอย่างเคร่งครัดเป็นการเดินตาม "มรรค" เพื่อระงับความผิดพลาดและสร้างความเป็นสิริสุทธีแก่จิตใจ

๓. **หลักปัญญา (วิชา) และความเพียร (วิริยะ)** การที่ภิกษุต้องศึกษาและเข้าใจรายละเอียดของสิกขาบทในภิกขุวิวัฏฐ์ แสดงถึงความสำคัญของการมีปัญญาและความรู้ในการปฏิบัติตามพระวินัยอย่างถูกต้อง นอกจากนี้ การระงับอาบัติโดยการสำนึกและแก้ไขความผิดแสดงถึงความเพียรในการขัดเกลาตนเอง

๔. **หลักอธิษฐาน (ตั้งใจมั่น)** การปฏิบัติตามสิกขาบทต้องอาศัยการตั้งใจมั่นที่จะดำรงอยู่ในข้อวินัย โดยไม่ล่วงละเมิด การปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเป็นการแสดงออกถึงความมุ่งมั่นที่จะรักษาพระศาสนาและดำรงอยู่ในคุณธรรม

ข้อคิดสำคัญ คือ การปฏิบัติตามสิกขาบทของภิกษุเป็นการรักษาศีลและความบริสุทธิ์ของตนเอง ซึ่งไม่เพียงแต่ส่งผลดีต่อตัวภิกษุเท่านั้น แต่ยังเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่นในการดำรงชีวิตด้วยความดีงามและปัญญา การเข้าใจและปฏิบัติตามสิกขาบทอย่างละเอียดจะช่วยให้ภิกษุสามารถดำรงตนในพระธรรมวินัยได้อย่างถูกต้องครบถ้วน

^๑ วิ.ป. (ไทย) ๘/๑-๒/๑-๕.

บทที่ ๒

ภิกขุณีวิภังค์โสฬสมหาวาร

ภิกขุณีวิภังค์โสฬสมหาวาร เป็นส่วนหนึ่งของพระวินัยปิฎกที่ว่าด้วยข้อบัญญัติและสิกขาบทสำหรับภิกษุณีโดยเฉพาะ รวมจำนวนทั้งสิ้น ๑๓๐ สิกขาบท ซึ่งครอบคลุมทั้งปาราชิก สังฆาติเสส นิสสัคคีย ปาจิตตีย์ ปาจิตตีย์ และปาฏิเทสนียะ การประมวลสิกขาบทเหล่านี้เป็นการจัดทำในรูปแบบการถาม-ตอบ ที่แบ่งเป็น ๑๖ วาระสำคัญ โดยวาระแรกและวาระสุดท้ายของแต่ละกลุ่มวาระจะครอบคลุมหัวข้อที่สำคัญ เช่น การบัญญัติสิกขาบทในสถานที่ต่าง ๆ และการสรุปการกระทำผิดและอาบัติที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา ภิกขุณีวิภังค์โสฬสมหาวาร นี้จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำความเข้าใจถึงข้อปฏิบัติทางวินัยที่ภิกษุณีต้องรักษา ทั้งในแง่ของการกระทำผิดและผลจากการกระทำผิดเหล่านั้น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตในเพศบรรพชิตอย่างถูกต้องและครบถ้วน

ตัวอย่าง ภิกขุณีวิภังค์โสฬสมหาวาร

๑. บาลี

ภิกขุณีวิภังค์

๑. กตถปญญตติวาโร

๑. ปาราชิกกณฺท์

๒๐๑. ยํ เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมมาสมพุทฺเธน ภิกฺขุณฺโณ ปญฺจํ ปาราชิกํ กตถปญฺญตฺตํ? กํ อารพฺภ? กิสฺมี วตฺถุสฺมี? อตฺถิ ตตฺถ ปญฺญตฺติ อญฺปญฺญตฺติ อญฺปนฺนปญฺญตฺติ? สพฺพตถปญฺญตฺติ ปเทสปญฺญตฺติ? สาธารณปญฺญตฺติ อสาธารณปญฺญตฺติ? เอกโตปญฺญตฺติ อุกโตปญฺญตฺติ? จตฺตนํ ปาติโมกฺขทุทฺเท สานํ กตฺถโกธํ กตถ ปริยาปนํ? กตฺเมณ อุกฺกเทสเณ อุกฺกเทสํ อากจฺจตฺติ? จตฺตนํ วิปตฺติํ กตฺมา วิปตฺติ? สตฺตณฺณํ อาปตฺติกฺขนธานํ กตฺโม อาปตฺติกฺขนธโร? จตฺตนํ อาปตฺติสมฺภูฏานานํ กตฺหิ สมฺภูฏาเนหิ สมฺภูฏาติ? จตฺตนํ อธิกรณานํ กตฺมํ อธิกรณํ? สตฺตณฺณํ สมณานํ กตฺหิ สมณเหหิ สมมตฺติ? โก ตตฺถ วินโย? โก ตตฺถ อภิวินโย? กิ ตตฺถ ปาติโมกฺขํ? กิ ตตฺถ อธิปาติโมกฺขํ? กา วิปตฺติ? กา สมปตฺติ? กา ปฏฺิปปตฺติ? กตฺติ อตฺถวาเส ปฏฺิจฺจ ภควตา ภิกฺขุณฺโณ ปญฺจํ ปาราชิกํ ปญฺญตฺตํ? กา สิกฺขณฺติ? กา สิกฺขิตฺตสิกฺขา? กตถ จฺฐิ? กา ธาเรนฺติ? กสฺส วจฺนํ? เกนาภตฺนตฺติ?

๒. การแปลคำต่อคำ

ภิกขุณีวิภังค์ - ภิกขุณีวิภังค์/

๑. กตถ ปญญตติวาโร - วาระเป็นเครื่องแสดงซึ่งการบัญญัติ ณ ที่ไหน/

๑. ปาราชิกกณฺท์ - ปาราชิกกณฺท์/

๒๐๑. ยนฺเตน - ข้อใด พระองค์นั้น/ ภควตา - อันพระผู้มีพระภาคเจ้า/ ชานตา - ผู้ทรงทราบอยู่/ ปสฺสตา - ผู้ทรงเห็นอยู่/ อรหตา - ผู้เป็นพระอรหันต์/ สมมาสมพุทฺเธน - ผู้ทรงตรัสรู้แล้วด้วยพระองค์เองโดยชอบ/ ภิกฺขุณฺโณ - แก่ภิกษุณีทั้งหลาย/ ปญฺจํ - สิกขาบทที่ ๕/ ปาราชิกํ - ชื่อว่าปาราชิก/ [สิกขาบท - สิกขาบท/ ภควตา - อันพระผู้มีพระภาคเจ้า/ กตถ - ในที่ไหนเล่า/ ปญญตฺตํ - ทรงบัญญัติแล้ว/ กํ - ซึ่งใคร/ อารพฺภ? - ทรงปรารภยังแล้ว/ กิสฺมี - อะไร/ วตฺถุสฺมี? - ในเพราะเรื่อง/ อตฺถิ - มีอยู่/ ตตฺถ - นั้น/ [ปญฺจเม - ข้อที่ ๕/ ปาราชิกเ - ในปาราชิกสิกขาบท/ ปญญตฺติ - การบัญญัติ/ อญฺปญฺญตฺติ - การ

บัญญัติในภายหลัง/ อนุปฺปนฺนปณฺณตฺติ? – เป็นการบัญญัติเพื่อเรื่องที่ไม่เกิดขึ้นแล้ว?/ สฬฺพตฺตปณฺณตฺติ – การบัญญัติเพื่อประโยชน์ทั้งปวง/ ปเทสปณฺณตฺติ? – เป็นการบัญญัติเพื่อประโยชน์บางส่วน?/ ปณฺณตฺติ – การบัญญัติ/ อนุปณฺณตฺติ – การบัญญัติในภายหลัง/ อนุปฺปนฺนปณฺณตฺติ? – เป็นการบัญญัติเพื่อเรื่องที่ไม่เกิดขึ้นแล้ว?/ สฬฺพตฺตปณฺณตฺติ – การบัญญัติเพื่อประโยชน์ทั้งปวง/ ปเทสปณฺณตฺติ? – เป็นการบัญญัติเพื่อประโยชน์บางส่วน?/ สาธารณปณฺณตฺติ – การบัญญัติเพื่อประโยชน์ที่ทั่วไป/ อสาธารณปณฺณตฺติ? – เป็นการบัญญัติเพื่อประโยชน์ที่ไม่ทั่วไป?/ จตฺตุนํ – ๔ อุทฺเทส/ ปาติโมกฺขทุทฺเทสํ – บรรดาการยกขึ้นแสดงซึ่งพระปาติโมกข์ทั้งหลาย/ กตฺโถคฺรํ – เป็นของหยั่งลงในอุทฺเทสไหน/ กตฺถ – แห่งไหน/ [อุทฺเทส – ในเนื้อความที่ควรยกขึ้นแสดง]/ ปรียาปณฺณํ? – เป็นของถึงทั่วโดยรอบแล้ว?/ “กตฺเมน – บทไหน/ อุทฺเทสํ – โดยเนื้อความที่ควรยกขึ้นแสดง/ อุทฺเทสํ – ซึ่งเนื้อความที่ควรยกขึ้นแสดง/ อาคจฺฉนํ? – ย่อมมา?/ จตฺตุนํ – ๔ ประการ/ วิปตฺติํ – บรรดาความวิบัติทั้งหลาย/ กตฺมา – อย่างไร/ [ปณฺณตฺติ – การบัญญัติ]/ วิปตฺติ? – เป็นความวิบัติ?/ สตฺตุนํ – ๗ กอง/ อาปตฺติกฺขนฺธํ – บรรดาหมวดหมู่แห่งอาบัติทั้งหลาย/ กตฺโม – กองไหน/ [อาปตฺติกฺขนฺธ – หมวดหมู่แห่งอาบัติ]/ อาปตฺติกฺขนฺธํ? – เป็นหมวดหมู่แห่งอาบัติ?/ [อาปตฺติ – การถึงทั่ว]/ จตฺตุนํ – ๖ ประการ/ อาปตฺติสํมฺภูตฺตานํ – บรรดาเหตุเป็นที่ตั้งขึ้นพร้อมกันแห่งอาบัติทั้งหลาย/ กตฺติ – เท่าไร/ สํมฺภูตฺตานํ – ด้วยเหตุเป็นที่ตั้งขึ้นพร้อมกันทั้งหลาย/ สํมฺภูตฺตา? – ย่อมตั้งขึ้นพร้อมกัน?/ จตฺตุนํ – ๔ ประการ/ อธิกรณํ – บรรดาเรื่องที่พึงกระทำเฉพาะทั้งหลาย/ กตฺมํ – อย่างไร/ [กมฺม – กรรม]/ อธิกรณํ? – เป็นเรื่องที่พึงกระทำเฉพาะ?/ สตฺตุนํ – ๗ ประการ/ สมนํ – บรรดาธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ [อธิกรณํ – เรื่องที่พึงกระทำเฉพาะ]/ กตฺติ – เท่าไร/ สมนํ – ด้วยธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ สมนํ? – ย่อมระงับ?/ โก – อะไร/ ตตฺถ – นั้น/ [ปณฺณตฺติ – ข้อที่ ๕/ ปาราชิก – ในปาราชิกสิกขาบท]/ วินโย? – เป็นพระวินัย?/ โก – อะไร/ ตตฺถ – นั้น/ [ปณฺณตฺติ – ข้อที่ ๕/ ปาราชิก – ในปาราชิกสิกขาบท]/ อภิวินโย? – เป็นพระวินัยชั้นสูง?/ กิ – อะไร/ ตตฺถ – นั้น/ [ปณฺณตฺติ – ข้อที่ ๕/ ปาราชิก – ในปาราชิกสิกขาบท]/ ปาติโมกฺขํ? – เป็นพระปาติโมกข์?/ กิ – อะไร/ ตตฺถ – นั้น/ [ปณฺณตฺติ – ข้อที่ ๕/ ปาราชิก – ในปาราชิกสิกขาบท]/ อธิปาติโมกฺขํ? – เป็นอธิพระปาติโมกข์?/ กา – อะไร/ วิปตฺติ? – เป็นความวิบัติ?/ กา – อะไร/ สมนํ? – เป็นความถึงพร้อม?/ กา – อะไร/ ปฏิปตฺติ? – เป็นข้อปฏิบัติ?/ กตฺติ – เท่าไร/ อตฺถวส – ซึ่งอำนาจแห่งประโยชน์ทั้งหลาย/ ปฏิจ – ทรงอาศัยเฉพาะแล้ว/ ภควตา – อันพระผู้มีพระภาคเจ้า/ ภิกฺขุณีนํ – แก่ภิกษุณีทั้งหลาย/ ปณฺณตฺติ – สิกขาบทที่ ๕/ ปาราชิก – ปาราชิก/ ปณฺณตฺติ? – ทรงบัญญัติแล้ว?/ กา – ใคร/ สิกฺขิตฺติ? – ย่อมศึกษา?/ กา – ใคร/ สิกฺขิตฺติ? – เป็นผู้มีการศึกษาที่ศึกษาแล้ว/ กตฺถ – ในใคร/ ฐิตํ? – ตั้งอยู่แล้ว?/ กา – เหล่าไหน/ [อตฺถวส – สตรีทั้งหลาย]/ ธาเรนฺติ? – ย่อมทรงจำไว้?/ กสฺส – ของใคร/ วจฺนํ? – เป็นถ้อยคำ?/ “เกณนํ”นฺติ? – อันใคร นำมาแล้ว”ดังนี้?/

๓. การแปลโดยความ

๒. ภิกษุณีวิภังค์ โสฬสมหาวาร ตอน ๒

๑. กัตถปณฺณตฺติวาร วาระว่าด้วยบัญญัติ ณ ที่ไหน

๑. ปาราชิกกัณฑ์

คำถาม - คำตอบสถานที่บัญญัติเป็นต้นในปาราชิกกัณฑ์

[๒๐๑] พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้ทรงรู้ ทรงเห็น ทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ แก่ภิกษุณีทั้งหลาย ณ ที่ไหน ทรงปรารภใคร เพราะเรื่องอะไร ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้น มีพระบัญญัติ พระอนุบัญญัติ อนุปฺปนฺนบัญญัติ สฬฺพตฺตบัญญัติ ปเทสบัญญัติ สาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ เอกโตบัญญัติ อุภโตบัญญัติอยู่หรือ บรรดาปาติโมกฺขทุทฺเทส ๔ อุทฺเทส ปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ จัดเข้าในอุทฺเทสไหน นับ

เนื่องในอุทเทสไหนด มาสู่อุทเทสโดยอุทเทสไหนด บรรดาวิบัติ ๔ อย่าง เป็นวิบัติอย่างไหนด บรรดากองอาบัติ ๗ กอง จัดเข้ากองอาบัติไหนด บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สมุฏฐาน เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาอิทธิกรรม ๔ อย่าง เป็นอิทธิกรรมอย่างไหนด บรรดาสมณะ ๗ อย่าง ระวังด้วยสมณะเท่าไร ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้น อะไรเป็นพระวินัย อะไรเป็นอธิวินัย อะไรเป็น พระปาติโมกข์ อะไรเป็นอธิปาติโมกข์ อะไรเป็นวิบัติ อะไรเป็นสมบัติ อะไรเป็นข้อ ปฏิบัติ พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ แก่ภิกษุณีทั้งหลาย ทรง อาศัยอำนาจประโยชน์เท่าไร ใครศึกษาอยู่ ใครศึกษาสิกขาเรียบร้อยแล้ว สิกขาบทนี้ ตั้งอยู่ในใคร ใครทรงเอาไว้ เป็นถ้อยคำของใคร ใครนำมา^๒

สรุป

ภิกขุณีวิวัฏฐิโกโสฬสมหาวาร เป็นการรวบรวมสิกขาบทเฉพาะสำหรับภิกษุณีจำนวน ๑๓๐ ข้อ ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มของพระวินัยปิฎก ว่าด้วยข้อปฏิบัติและการรักษาพระวินัยของภิกษุณี โดยแบ่งออกเป็น ๑๖ วาระ ในรูปแบบของคำถาม-ตอบเกี่ยวกับสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ในเหตุการณ์ต่าง ๆ และมีรายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำผิดและผลของการกระทำผิดนั้น ๆ สำหรับแต่ละวาระ

ตัวอย่างเนื้อหาในแต่ละวาระ เช่น

- วาระว่าด้วยสถานที่ที่ทรงบัญญัติสิกขาบท การตั้งคำถามเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสถานที่ที่ทรงบัญญัติ
- วาระว่าด้วยจำนวนอาบัติที่ต้องรับหากกระทำผิด เช่น ภิกษุณีโสฬสมหาวารต้องรับอาบัติปาราชิก และมีการถาม-ตอบลักษณะการกระทำผิดในรายละเอียดต่าง ๆ
- วาระว่าด้วยการจัดเข้ากองอาบัติต่าง ๆ เช่น ปาราชิก สังฆาติเสส และอื่น ๆ รวมถึงผลการระงับอาบัติที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิดเหล่านั้น

การศึกษาภิกขุณีวิวัฏฐิโกโสฬสมหาวารนี้จึงช่วยให้เข้าใจข้อปฏิบัติที่ละเอียดอ่อนในด้านพระวินัยสำหรับภิกษุณี และให้เห็นถึงการรักษาความบริสุทธิ์ในการดำรงชีวิตในเพศบรรพชิต

ข้อคิดตามหลักธรรม:

๑. **สังกะ (ความจริงใจ):** การรักษาพระวินัยอย่างเคร่งครัดของภิกษุณีสะท้อนถึงการยึดมั่นในสังกะ การมีความจริงใจต่อตนเองและผู้อื่น เป็นการรักษาศีลให้บริสุทธิ์และมั่นคง ซึ่งเป็นหนทางสู่ความสงบและพ้นจากความทุกข์

๒. **หิริโอตตปปะ (ความละอายและความเกรงกลัวต่อบาป):** ภิกษุณีที่ปฏิบัติตามสิกขาบทต่าง ๆ ได้ ต้องมีหิริโอตตปปะ คือ ความละอายและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด การมีคุณธรรมข้อนี้ช่วยให้เกิดการตรวจสอบตนเองอยู่เสมอ และป้องกันการทำผิดศีลธรรม ซึ่งเป็นหนทางให้จิตใจสะอาดและปลอดโปร่ง

๓. **สมาธิ (ความตั้งมั่น):** การปฏิบัติตามพระวินัยต้องอาศัยสมาธิและความตั้งมั่นในการควบคุมตนเอง เพื่อหลีกเลี่ยงการกระทำที่ผิดพลาดหรือสร้างความเดือดร้อน การมีสมาธิจึงเป็นหลักธรรมสำคัญในการฝึกตนในชีวิตบรรพชิต

๔. **อริยมรรค (หนทางสู่การหลุดพ้น):** การศึกษาพระวินัยในภิกขุณีวิวัฏฐิโกโสฬสมหาวารเป็นการสร้างความเข้าใจถึงหนทางสู่การหลุดพ้นจากกิเลส การละเว้นความชั่วและฝึกฝนให้เกิดความดี ซึ่งเป็นการเดินตามอริยมรรคในทางปฏิบัติ

การปฏิบัติธรรมตามสิกขาบทในภิกขุณีวิวัฏฐิโกโสฬสมหาวารนี้เป็นการสร้างระเบียบและวินัยที่ช่วยให้ภิกษุณีสามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรมและเจริญในธรรมได้

^๒ วิ.ป. (ไทย) ๘/๒๐๑/๒๐๒-๒๐๓.

บทที่ ๓

สมุฏฐานสี่สสังเขป

"สมุฏฐานสี่สสังเขป" เป็นคัมภีร์ว่าด้วยการรวบรวมและแสดงสมุฏฐาน หรือแหล่งที่มาของอาบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเพศบรรพชิต โดยแบ่งอาบัตินออกเป็น ๑๓ กลุ่ม ตามสมุฏฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำทั้งทางกาย วาจา และจิต รวมทั้งการกระทำร่วมกันในรูปแบบต่าง ๆ อันนำไปสู่การเกิดอาบัติ ซึ่งสมุฏฐานสามารถแบ่งได้เป็น ๖ ประเภทใหญ่ ๆ เช่น การกระทำทางกาย วาจา จิต และการกระทำร่วมกันของกาย วาจา จิต คัมภีร์นี้ได้รวบรวมอาบัติในแต่ละสมุฏฐาน พร้อมกับยกตัวอย่างลักษณะของการกระทำที่นำไปสู่การผิดพระวินัย ตั้งแต่ระดับปาราชิก สังฆาติเสส ไปจนถึงอาบัติระดับย่อยอื่น ๆ

การศึกษาสมุฏฐานสี่สสังเขปเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการเข้าใจถึงแหล่งที่มาของความผิดทางพระวินัย และการจำแนกความผิดนั้น ๆ ตามรูปแบบของการกระทำ ซึ่งไม่เพียงแต่ให้ความรู้ในเชิงกฎระเบียบของพระสงฆ์และภิกษุณีเท่านั้น แต่ยังเป็นการชี้แนะถึงวิถีทางในการป้องกันและการปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามหลักธรรม

ตัวอย่าง สมุฏฐานสี่สสังเขป

๑. บาติ

สมุฏฐานสี่สสังเขป

สมุฏฐานสุสุทธาน

๒๕๗. อนิจจา สพเพ สงขารา ทุกขานตตา จ สงขตา.

นิพพานญเจะ ปญญตติ อนตตา อิติ นิฉนยา

พุทฺธจนฺเท อนุปฺปนเน พุทฺธาทิจเจะ อนุคฺคเต.

เตสํ สภาคธมฺมานํ นามมตฺตํ น นายติฯ

ทุกกรํ วิวิธํ กตฺวา ปุริยิตฺวาน ปารมี.

อุปฺปชฺชนฺติ มหาวีรํ จกฺขุญฺตา สพรหมเกฯ

เต เทสยฺนฺติ สทฺธมฺมํ ทุกฺขหานิ สุขาวห.

องฺคิรโส สกฺยมนิ สพฺพญฺตานุกมฺโปเกฯ

สพฺพสฺตตฺตฺตโม สีโห ปญฺเเก ตีณิ เทสยิ.

สุตฺตฺนตฺตมภิธมฺมญจ วินยญจ มหาคุณฺโณฯ

เอวํ นียติ สทฺธมฺโม วินโย ยทิ ติฏฺฐติ.

อุภโต จ วิภังคานิ ขนฺธกา ยา จ มาติกาฯ

มาลา สุตฺตคุณฺเนว ปริวเรณ คนฺธิตา.

ตสฺสเสว ปริวารสฺส สมุฏฺฐานํ นียโต กตฺวา

สมฺเภทํ นิทานํ จญฺญํ สุตฺเต ทิสฺสนฺติ อุปฺริ.

ตสฺมา สิกฺขเ ปริวารํ ธมฺมกาโม สุเปสฺสโลติฯ

เตรสสมุฏฺฐานํ

วิภังเก ทวีสุ ปญฺญตฺตํ อุทฺทิสฺสนฺติ อุโปสฺสเถ.

ปวกฺขามิ สมุฏฺฐานํ ยถาญฺยาญํ สุณฺณถ เมฯ

ปาราชิกิ ยัม ปฐมัม ทุติยญจ ตโต ปรี.
สญจจิตตานุภาสนญจ อติเรกญจ จีวรํฯ
โลมานิ ปทโสธมโม ภูตํ สวีธาเนน จ.
เถยยเทสนโจรี จ อนนญญาตาย เตรสา
เตรเสเต สมุฏฐาน นยา วิญญูหิ จินติตาฯ
เอเกกสมิ สมุฏฐานเน สทิสสา อธิ ทิสสเรฯ

๑. ปฐมปาราชิกสมุฏฐานํ

๒๕๘. เมถุนํ สุกกสํสัคโค อนียตา ปฐมิกา.

บุพพุปปริปาจิตา รโห ภิกขุณียา สหฯ
สโภชเน รโห ทเว จ อังคฺลิต อุกฺเก หสํ.
ปหาเร อุกฺคิเร เจว เตปญญาสา จ เสขียาฯ
อฏฺฐคามาวสสุตา ตลมญฺญญจ สุกฺกิกา.
วสฺสํญฺญา จ โอวาทํ นานุพนฺธํ ปวตฺตินิฯ
ฉสฺตตฺติ อิมํ สิกฺขา กายมานสิกกา กตา.
สพฺเพ เอกสมุฏฐานา ปฐมัม ปาราชิกิ ยถา

ปฐมปาราชิกสมุฏฐานํ นิฏฺฐิตํ.

๒. การแปลคำต่อคำ

สมุฏฐานสี่สสงฺเขโป – วาระแห่งการย่อหัวข้อเหตุเป็นที่ตั้งขึ้นพร้อมกัน/

สมุฏฐานสสุทฺธานํ – หัวข้อเป็นที่รวมไว้ในเหตุเป็นที่ตั้งขึ้นพร้อมกันนั้น/

๒๕๙. อนิจฺจา – เป็นของไม่เที่ยงแท้/ สพฺเพ – ทั้งปวง/ สงฺขารา – สังขารทั้งหลาย/ ทุกฺขานตฺตา
จ – ทั้งเป็นความทุกข์ทั้งเป็นอนัตตา ด้วย/ สงฺขตา. – เป็นของอันปัจจัยกระทำพร้อมกันแล้ว/ นิพฺพานญฺเจว
– พระนิพพาน ด้วยนั้นแล/ ปญฺญตฺติ – การบัญญัติ/ อนตฺตา – ว่าเป็นอนัตตา/ อิติ – ดังนี้/ นิจฺจยา. –
วินิจฉัย/ พุทฺธจฺนเท – ครั้นเมื่อดวงจันทร์คือพระพุทฺธเจ้า/ อนุปฺปนฺเน – ไม่เกิดขึ้นแล้ว/ พุทฺธาทิจฺเจ – ครั้น
เมื่อดวงอาทิตย์คือพระพุทฺธเจ้า/ อนุคฺคเต. – ยังไม่อุทัยขึ้นมา/ เตสํ – เหล่านั้น/ สภาครมฺมานํ – ของสภาค
ธรรม/ นามมตฺตํ – อาการสักว่าชื่อ/ น นายติ. – ย่อมไม่รู้/ ทุกฺกัร – ซึ่งกรรมที่พึงกระทำได้โดยยาก/ วิวิธํ – ที่
มีประเภทต่าง ๆ/ กตฺวา – ทรงกระทำแล้ว/ ปุริยิตฺวาน – ให้เต็ม/ ปารมฺมี. – ยังพระบารมี/ อุปฺปชฺชนฺติ – ย่อม
เสด็จอุบัติขึ้น/ มหาวิรา – พระมหาวิรเจ้าทั้งหลาย/ จกฺขุญฺตา – ผู้ทรงมีดวงตาเป็นแล้ว/ สพฺพหฺมเก. – ในโลก
ที่เป็นไปกับด้วยโลกของพรหม/ เต – เหล่านั้น/ [มหาวิรา – พระมหาวิรเจ้าทั้งหลาย]/ เทสยฺนฺติ – ย่อมทรง
แสดง/ สทฺธมฺมํ – ซึ่งพระสัทธรรม/ ทุกฺขหานิ – เป็นเครื่องกำจัดซึ่งความทุกข์/ สฺวาทฺหิ. – เป็นเหตุนำมาซึ่ง
ความสุข/ อังคฺริโส – พระอังคฺริส/ สกฺยมนิ – ผู้ศากยมนิ/ สพฺพญฺตานุกมฺปโก. – ทรงเป็นผู้อนุเคราะห์ซึ่งสัตว์ผู้
มีร่างกายที่เป็นแล้วทั้งปวง/ สพฺพสฺตตฺตโม – พระองค์ผู้ทรงอุดมกว่าสรรพสัตว์/ สโห – ผู้เป็นดุจสิงโต/ ปิฏ
เก – ซึ่งพระปิฎกทั้งหลาย/ ตินิ – ๓ ปิฎก/ เทสยิ. – ทรงแสดงแล้ว/ สุตฺตณฺตมภิมฺมญฺจ – คือ ซึ่งพระ
สุตตันตะและพระธรรมชั้นสูง ด้วย/ วินยญฺจ – คือ ซึ่งพระวินัย ด้วย/ มหาคฺณํ. – ที่มีคุณมาก/ เอว – อย่างนี้/
นียติ – ย่อมนำไป/ สทฺธมฺโม – พระสัทธรรม/ วินโย – พระวินัย/ ยทิ – หากว่า/ ตินฺนฺตฺติ. – ย่อมดำรงอยู่/ อุ
โต จ – ทั้ง ๒ ข้าง ด้วย/ วิภังคานิ – วิภังค์ทั้งหลาย/ ขนฺธกา – ชั้นธะทั้งหลาย/ ยา จ – ไต่ ด้วย/ มาติกา. –
มาติกา/ มาลา – ดอกไม้/ สุตฺตคฺุณฺเนว – เพียงดัง ด้วยกลุ่มแห่งเส้นด้าย/ ปริวารเณ – ด้วยคัมภีร์ปริวาร/

คนธิดา. – ร้อยกรองไว้แล้ว/ ตสเสว – นั่นนั่นแล/ ปริวารสฺส – แห่งคัมภีร์ปริวาร/ สมฺภูฏานํ – เหตุเป็นที่ตั้งขึ้นพร้อมกัน/ นิยโต – โดยความแน่นอนแล้ว/ กตฺ. – กระทำแล้ว/ สมฺเภทํ – ความเจ็บ/ นิทานํ จณฺญํ – เหตุเป็นแดนมอบให้ซึ่งผล อย่างอื่น ด้วย/ สุตเต – ในพระสูตร/ ทิสฺสนติ – จะปรากฏ/ อุปฺริ. – ในเบื้องบน/ ตสฺมา – เพราะเหตุนั้น/ สิกฺขเ – พึงสำเหนียก/ ปริวารํ – ซึ่งคัมภีร์ปริวาร/ ธมฺมกาโม – ผู้ปรารถนาซึ่งพระธรรม/ สุปฺเปลโล”ติ. – ภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก”ดังนี้แล/

เตรสสมฺภูฏานํ – เหตุเป็นที่ตั้งขึ้นพร้อมกัน ๑๓/

วิภังเก – ในวิภังค์/ ทฺวิสฺ – ๒ คัมภีร์/ ปญฺญุตฺตํ – ทรงบัญญัติแล้ว/ อุทฺทิสฺสนติ – ย่อมยกขึ้นแสดง/ อุโปสฺสเ. – ในวันอุโปสธ/ [อหํ – ข้าพเจ้า]/ ปวฺกขามิ – จักกล่าวก่อน/ สมฺภูฏานํ – ซึ่งเหตุเป็นที่ตั้งขึ้นพร้อมกัน/ ยถาญายํ – ตามธรรมที่ควรรู้อย่างไร/ [ตฺมุเห – เธอทั้งหลาย]/ สฺนฺนาถ – จงสดับเถิด/ เม. – ต่อข้าพเจ้า/ ปาราชิกํ – ปาราชิก/ ยํ – ไใด/ ปฐฺมํ – สิกขาบทข้อที่ ๑/ ทฺติยญฺจ – ซึ่งอาบัติชื่อว่าปาราชิกสิกขาบทข้อที่ ๒ ด้วย/ ตโต – จากนั้น/ ปรี. – อย่างอื่นอีก/ สยฺจจริตฺตานุภาสณญจ – สัญจรตสิกขาบทและสมณฺนาสณสิกขาบท ด้วย/ อติเรกญจ – ที่ยิ่งกว่าหนึ่ง ด้วย/ จีวรํ. – จีวรสิกขาบท/ โลมานิ – เอฟกโลมสิกขาบท/ ปทฺโสธมฺโม – ปทโสธมมสิกขาบท/ ภูตํ – ภูตาโรจนสิกขาบท/ สฺวิธานเน จ. – สัณฺธิธานสิกขาบท ด้วย/ เถยฺยเทสฺนโจริ จ – เถยยสัถตสิกขาบท เทสนาสิกขาบทและโจริฐฏานปณสิกขาบท ด้วย/ อนนฺนญฺญาตาย – รวมกับการบรรพชาสตรียที่บิดามารดาหรือสามีไม่อนุญาต/ เทรส. – รวมเป็นเหตุตั้งขึ้นพร้อมกัน ๑๓/ เทรสเสเต – ทั้ง ๑๓ เหล่านี้/ สมฺภูฏาน – ในเหตุเป็นที่ตั้งขึ้นพร้อมกัน/ นยา – นัยทั้งหลาย/ วิญฺญูหิ – ผู้รู้แจ้งโดยปกติ/ [ปฺคุคฺเคหิ – อันบุคคลทั้งหลาย]/ จินฺติตา. – คิดแล้ว/ เอเกกฺสฺมิ – แต่ละอย่าง/ สมฺภูฏานเ – ในเหตุเป็นที่ตั้งขึ้นพร้อมกัน/ สทิสฺสา – เป็นบทที่ควรเห็นเสมอกัน/ อธิ – ในอุกฺโกตฺวิภังค์นี้/ ทิสฺสเร. – ย่อมปรากฏ/

๑. ปฐฺมปาราชิกสมฺภูฏานํ – ปฐฺมปาราชิกเหตุเป็นที่ตั้งขึ้นพร้อมกัน/

๒๕๘. เมณฺญํ – สิกขาบทว่าด้วยธรรมที่ควรกระทำโดยความเป็นคู่/

สูกฺกสฺสคฺโค – สิกขาบทว่าด้วยการจงใจทำอสุจิให้เคลื่อนและสิกขาบทว่าด้วยความเกี่ยวข้องพร้อมด้วยร่างกายกับมาตุคาม/

อนิยตา – อนิยตสิกขาบท/ ปฐฺมิกา. – ข้อที่หนึ่ง/

ปฺพุพฺพุปฺปรีปจิจิตา – สิกขาบทว่าด้วยการเข้าไปแทรกแซงภิกษุผู้เข้าไปอยู่ก่อนและสิกขาบทว่าด้วยการฉนฺปิณชบาตที่ภิกษุณีแนะนำให้จัดเตรียม/

รโห ภิกฺขุณิยา สห. – สิกขาบทว่าด้วยการอยู่ในที่ลับกับภิกษุณี/

สโฆเช – สิกขาบทว่าด้วยการเข้าไปแทรกแซงในสถานที่ที่เป็นไปกับด้วยวัตถุที่ควรบริโภค/

รโห – สิกขาบทว่าด้วยการอยู่ในที่ลับ/ เทว จ – ๒ สิกขาบท ด้วย/

องฺคฺลิ – สิกขาบทว่าด้วยการจีด้วยนิ้วมือ/

อุทฺเท – สิกขาบทว่าด้วยการเล่นในน้ำ/

หสฺ. – สิกขาบทว่าด้วยการทำร้ายเพื่อนภิกษุ/

ปหาเร อุคฺคิเร เจว – สิกขาบทว่าด้วยการเงือกหอกคือฝ่ามือขึ้นทำที่ว่าจะทำร้าย ด้วยนั่นแล/

เตปญฺญาสา จ – ๕๓ สิกขาบท ด้วย/ เสขิยา. – เสขียวัตรทั้งหลาย/

อธฺกฺขคามาวสฺสุตา – สิกขาบทว่าด้วยการยินดี การที่ชายจับต้องซึ่งกายใต้แห่งรากขวัญ สิกขาบทว่าด้วยการเข้าระหว่งแห่งหมู่บ้านตามลำพังและสิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีกำหนดรับวัตถุที่ควรบริโภคจากมือชายผู้กำหนด/

ตลฺมญฺญญจ – สิกขาบทว่าด้วยการใช้ฝ่ามือตบองค์กำเนิดและสิกขาบทว่าด้วยการใช้วัตถุที่กระทำ

แล้วด้วยท่อนยาง ด้วย/

สุทธิกา. – สิกขาบทว่าด้วยการใช้น้ำชำระ/

วสัฏฐา จ – สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีผู้อาศัยอยู่แล้วตลอดพรรษาไม่หลีกจาริกไป ด้วย/ โอวาท
– สิกขาบทว่าด้วยการไม่ไปรับโอวาท/

นानุพนธ ปวตตินี. – สิกขาบทว่าด้วยการไม่ติดตามปวตตินี/

ฉสตุตติ – เป็น ๗๖ สิกขาบท/ อิมะ – เหล่านี้/ ลิกขา – สิกขาบท/ กายมานสิกขา – เป็นสิกขาบท
มีกายกับจิตเป็นเหตุตั้งขึ้นพร้อมกัน/ กตา. – ท่านจัดไว้แล้ว/ สพเพ – ทั้งปวง/ เอกสมุฏฐานา – ที่มีเหตุเป็นที่
ตั้งขึ้นพร้อมกันอันหนึ่ง/ ปฐม – สิกขาบทที่ ๑/ ปาราชิก – ปาราชิก/ ยถา. – ฉะนั้น/

ปฐมปาราชิกสมุฏฐาน – ปฐมปาราชิกเหตุเป็นที่ตั้งขึ้นพร้อมกัน/ นิญฐิต. – จบแล้ว/

๓. การแปลโดยความ

๓. สมุฏฐานสี่สังเขป ว่าด้วยการย่อหัวข้อสมุฏฐาน

[๒๕๗] สังฆาทิปปะกังขาปิฏกที่ปัจจุปัฏฐัง ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา พระนิพพานและบุญญัตติ ท่าน
วินิจฉัยว่าเป็นอนัตตา เมื่อดวงจันทร์คือพระพุทธรูปเจ้ายังไม่เกิดขึ้น เมื่อดวงอาทิตย์คือพระพุทธรูปเจ้ายังไม่อุทัย
ขึ้นมา เพียงชื่อของสภาธรรมเหล่านั้น ก็ยังไม่มีใครรู้จัก พระมหาธีรเจ้าทั้งหลายผู้ทรงเป็นดวงตา ทรงทำทุก
กรกิริยาหลายอย่างบำเพ็ญพระบารมีแล้วเสด็จอุบัติขึ้นในโลกอันเป็นไปพร้อมทั้งพรหมโลก พระองค์ทรงแสดง
พระสัทธรรมอันกำจัดเสียซึ่งทุกข์นำมาซึ่งความสุข พระอังคีรสคากยมุนีทรงเป็นผู้อนุเคราะห์แก่หมู่สัตว์ทุกถ้วน
หน้า พระองค์ผู้ทรงอุดมกว่าสรรพสัตว์ดุจราชสีห์ ทรงแสดงพระไตรปิฎก คือ พระสุตตันต พระอภิธรรม พระ
วินัย ซึ่งมีคุณมาก พระสัทธรรมจะเป็นไปได้ หากพระวินัยคืออุกโทวิกังค ชันธกะและมัตถิกายังดำรงอยู่ พระ
วินัยท่านร้อยกรองไว้ด้วยคัมภีร์ปริวารเหมือนดอกไม้ร้อยด้วยเส้นด้าย สมุฏฐานแห่งคัมภีร์ปริวารนั้นแล ท่าน
จัดไว้แน่นอนแล้วความเจือปน นิทานและสิ่งอื่น จะปรากฏในพระสูตรข้างหน้า เพราะฉะนั้น ภิกษุผู้มีศีลเป็นที่
รัก ต้องการศึกษาพระธรรมก็พึงศึกษาคัมภีร์ปริวารเถิด

สมุฏฐาน

ในวันอุโบสถ ภิกษุและภิกษุณีย่อมสวดสิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
พระองค์นั้น ผู้ทรงรู้ ทรงเห็นทรงบุญญัตติไว้ในวิภังคทั้ง ๒ ข้าพเจ้าจะกล่าวสมุฏฐานตามทีไรมา ขอท่านทั้งหลาย
จงฟังข้าพเจ้าเถิด ปฐมปาราชิกสิกขาบท ทุตติยปาราชิกสิกขาบท ถัดจากนั้น สัจจจริตสิกขาบท สมณูภาสน
สิกขาบท อติเรกจีวรสิกขาบท เอฬกโหมสิกขาบทปทโสธัมมสิกขาบท ภูตาโรจนสิกขาบท สังวิธานสิกขาบท
เถยยัสตถสิกขาบท เทสนาสิกขาบท โจริวุฏฐานปนสิกขาบท รวมกับการบวชสตรีที่บิดามารดาหรือสามีไม่
อนุญาต รวมเป็นสมุฏฐาน ๑๓ ในอุกโทวิภังคนี้ นัยแห่งสมุฏฐานทั้ง ๑๓ นี้วิญญูชนทั้งหลายคิดกันแล้ว ย่อม
ปรากฏคล้ายคลึงกัน ในแต่ละสมุฏฐาน^๓

^๓ วิ.ป. (ไทย) ๘/๒๕๗/๓๔๒-๓๔๓.

สรุป

"สมุฏฐานสี่สังเขป" คือการรวบรวมอาบัติ (ความผิด) ทางพระวินัยที่เกิดขึ้นตามสมุฏฐาน หรือแหล่งที่มาของการกระทำ โดยแบ่งอาบัติที่เกิดในสมุฏฐานต่าง ๆ ออกเป็น ๑๓ กลุ่ม ซึ่งเกิดจากการกระทำทางกาย วาจา จิต หรือผสมกันหลายอย่าง ได้แก่ การกระทำที่เกี่ยวกับกายเพียงอย่างเดียว การกระทำที่เกี่ยวข้องกับวาจาหรือจิต และการกระทำที่สัมพันธ์กันระหว่างกาย วาจา และจิต อาบัติเหล่านี้ประกอบด้วยความผิดที่มีระดับแตกต่างกัน เช่น ปาราชิก สังฆาติเสส ปาจิตตีย์ ฯลฯ ซึ่งในแต่ละกลุ่มจะมีการแจกแจงถึงอาบัติที่เกิดจากการกระทำเฉพาะเจาะจง เช่น การล่วงละเมิดทางกาย การถือเอาสิ่งของที่ไม่ใช่ของตน การพูดจาที่เป็นอันตราย เป็นต้น

ตัวอย่างของกลุ่มสมุฏฐาน เช่น

๑. **ปฐมปาราชิกสมุฏฐาน** เกี่ยวกับอาบัติปาราชิก เช่น การเสพเมณุธรรม
๒. **อทินนาทานสมุฏฐาน** เกี่ยวกับการลักขโมยหรือถือเอาสิ่งของที่มีได้ให้
๓. **สัจจริตตสมุฏฐาน** เกี่ยวกับอาบัติที่เกิดจากการกระทำด้วยกาย วาจา และจิตพร้อมกัน เช่น การสร้างวิหารหรือชักนำคนอื่นทำผิด

นอกจากนี้ยังมีสมุฏฐานเกี่ยวกับการแสดงธรรม การบวชที่ไม่ถูกต้อง และการกระทำอื่น ๆ ที่ไม่เป็นไปตามพระวินัย

ข้อคิดตามหลักธรรม

การเรียนรู้เกี่ยวกับสมุฏฐานสี่สังเขปช่วยให้เราเข้าใจถึงแหล่งที่มาของการกระทำที่เป็นอาบัติ และเห็นถึงความสำคัญของการรักษาศีล และปฏิบัติตามกฎระเบียบทางศาสนาให้ถูกต้อง หลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ เช่น:

๑. **สติ:** การระลึกรู้ตัวและรู้ถึงการกระทำของตนเองในทุกขณะเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อป้องกันการกระทำที่อาจผิดพลาดหรือก่อให้เกิดอาบัติ
๒. **สัมปชัญญะ:** ความรู้ตัวชัดเจนในการกระทำต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางกาย วาจา หรือจิต ช่วยให้เราไม่พลั้งพลาดต่อการทำผิด
๓. **สมาธิ:** การมีจิตใจที่มั่นคงเป็นพื้นฐานสำคัญในการควบคุมพฤติกรรม และป้องกันการกระทำที่ขัดต่อศีล

๔. **วิริติ:** ความตั้งใจในการละเว้นจากการกระทำความผิด เป็นการป้องกันมิให้เกิดอาบัติ

สมุฏฐานสี่สังเขปยังเตือนใจเราถึงความสำคัญของการมีวินัยในตนเอง การรักษาศีล และการใช้ชีวิตในแบบที่ไม่ทำใหตนเองหรือผู้อื่นเดือดร้อน เป็นการสร้างความสงบสุขทั้งในทางกายและใจ

บทที่ ๔

อันตรเปยยา

หัวข้อ "อันตรเปยยา" กล่าวถึงการละข้อความในระหว่าง เพื่อสรุปเนื้อหาที่สำคัญในพระวินัยปิฎก โดยเฉพาะในส่วนของการตั้งคำถามและตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาบัติ ความผิด และการปฏิบัติตนของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เนื้อหาแบ่งเป็นหลายประเด็นย่อย โดยจัดทำเป็นวาระของคำถามที่เน้นการอธิบายหลักการในพระวินัย เช่น จำนวนของอาบัติ วินีตวัตถุ (เรื่องที่ต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง) ความเคารพ ความไม่เคารพ สมุฏฐานแห่งอาบัติ วิบัติ สารณียธรรม และอธิกรณ์

เนื้อหาสำคัญของอันตรเปยยาคือการสรุปคำถาม-ตอบเกี่ยวกับอาบัติประเภทต่าง ๆ ซึ่งเป็นไปตามพระวินัยของพระพุทธศาสนา เช่น การถามตอบเกี่ยวกับสมุฏฐานแห่งอาบัติทั้ง ๖ สมุฏฐาน การระบุจำนวนและประเภทของอาบัติที่เกิดจากการกระทำแต่ละประเภท การตอบคำถามเกี่ยวกับสมณะ และการวิบัติต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยให้เกิดอาบัติ ข้อมูลที่ได้จากการถามตอบเหล่านี้ช่วยให้เข้าใจถึงการละเมิดวินัยของภิกษุ และการแก้ไขตามพระธรรมวินัย

ตัวอย่าง อันตรเปยยา

๑. บาลี

อนตรเปยยาลิ

กตปิฏจฉาวโร

๒๗๑. กติ อาปตติโย? กติ อาปตติกขณา? กติ วินีตวัตถุ? กติ อคารวา? กติ คารวา? กติ วินีตวัตถุ
นิ? กติ วิปตติโย? กติ อาปตติสมุฏฐานา? กติ วิวาทมูลานิ? กติ อนุวาทมูลานิ? กติ สารณียา ธมมา? กติ เกพ
กรวตฺตุนิ? กติ อธิกรณานิ? กติ สมถา? ปญจ อาปตติโย. ปญจ อาปตติกขณา. ปญจ วินีตวัตถุ. สตฺต อาปตติ
โย. สตฺต อาปตติกขณา. สตฺต วินีตวัตถุ. ฉ อคารวา. ฉ คารวา. ฉ วินีตวัตถุ. จตฺสโส วิปตติโย. ฉ อาปตติส
มุฏฐานา. ฉ วิวาทมูลานิ. ฉ อนุวาทมูลานิ. ฉ สารณียา ธมมา. อกฺขารส เกพกรวตฺตุนิ. จตฺตาริ อธิกรณานิ. สตฺต
สมถา. ตตฺถ กตฺมา ปญจ อาปตติโย? ปาราศิกาปตติ สงฺฆาติเสสาปตติ ปาจิตติยาปตติ ปาฏิเทสนียาปตติ ทุกฺกฏา
ปตติ อีมา ปญจ อาปตติโย. ตตฺถ กตฺเม ปญจ อาปตติกขณา? ปาราศิกาปตติกขณโร สงฺฆาติเสสาปตติกขณโร
ปาจิตติยาปตติกขณโร ปาฏิเทสนียาปตติกขณโร ทุกฺกฏาปตติกขณโร อีเม ปญจ อาปตติกขณา. ตตฺถ กตฺมานิ
ปญจ วินีตวัตถุ? ปญจหิ อาปตติกขณเหติ อารติ วิรติ ปฏีวริติ เวรมณิ อภิรียา อกรณํ อนุชฌาปตติ เวลาอนติกก
โม เสตฺฆาโต อีมานิ ปญจ วินีตวัตถุ. ตตฺถ กตฺมา สตฺต อาปตติโย? ปาราศิกาปตติ สงฺฆาติเสสาปตติ อกฺกจฺจยา
ปตติ ปาจิตติยาปตติ ปาฏิเทสนียาปตติ ทุกฺกฏาปตติ พุพฺผาสิตาปตติ อีมา สตฺต อาปตติโย. ตตฺถ กตฺเม สตฺต
อาปตติกขณา? ปาราศิกาปตติกขณโร สงฺฆาติเสสาปตติกขณโร อกฺกจฺจยาปตติกขณโร ปาจิตติยาปตติกขณโร
ปาฏิเทสนียาปตติกขณโร ทุกฺกฏาปตติกขณโร พุพฺผาสิตาปตติกขณโร อีเม สตฺต อาปตติกขณา. ตตฺถ กตฺมานิ
สตฺต วินีตวัตถุ? สตฺตหิ อาปตติกขณเหติ อารติ วิรติ ปฏีวริติ เวรมณิ อภิรียา อกรณํ อนุชฌาปตติ เวลาอนติกก
โม เสตฺฆาโต อีมานิ สตฺต วินีตวัตถุ. ตตฺถ กตฺเม ฉ อคารวา? พุทฺธ อคารโว ธมฺเม อคารโว สงฺฆ อคารโว สิก
ขาย อคารโว อปฺปมาเท อคารโว ปฏีสฺสนาเร อคารโว อีเม ฉ อคารวา. ตตฺถ กตฺเม ฉ คารวา? พุทฺธ คารโว ธม
เม คารโว สงฺฆ คารโว สิกขาย คารโว อปฺปมาเท คารโว ปฏีสฺสนาเร คารโว อีเม ฉ คารวา. ตตฺถ กตฺมานิ ฉ
วินีตวัตถุ? ฉหิ อคารเวหิ อารติ วิรติ ปฏีวริติ เวรมณิ อภิรียา อกรณํ อนุชฌาปตติ เวลาอนติกกโม เสตฺฆาโต อ

มานิ ฉ วินีตวตฺถุณี. ตตฺถ กตฺมา จตฺสโส วิปตฺติโย? สีสฺวิปตฺติ อจฺจรวิปตฺติ ทิฏฺฐิวิปตฺติ อาชีววิปตฺติ อิมฺมา จตฺสโส วิปตฺติโย. ตตฺถ กตฺเม ฉ อาปตฺติสมฺภูฏานา? อตฺถาปตฺติ กายโต สมฺภูฏาติ น วาจโต น จิตฺโต อตฺถาปตฺติ วาจโต สมฺภูฏาติ น กายโต น จิตฺโต อตฺถาปตฺติ กายโต จ วาจโต จ สมฺภูฏาติ น จิตฺโต อตฺถาปตฺติ กายโต จ จิตฺโต จ สมฺภูฏาติ น วาจโต อตฺถาปตฺติ วาจโต จ จิตฺโต จ สมฺภูฏาติ น กายโต อตฺถาปตฺติ กายโต จ วาจโต จ จิตฺโต จ สมฺภูฏาติ อิมฺเม ฉ อาปตฺติสมฺภูฏานา.

๒. การแปลคำต่อคำ

อนฺตรเปยฺยาลํ – วาระแห่งการละข้อความในระหว่าง/

กตฺติปฺจฉาวาโร – วาระเป็นเครื่องแสดงซึ่งการถามว่ามีเท่าไร/

๒๗๑. กติ – มีเท่าไร/ อาปตฺติโย? – อาบัติทั้งหลาย?/ กติ – มีเท่าไร/ อาปตฺติกฺขนฺธา? – หมวดหมู่แห่งอาบัติทั้งหลาย?/ กติ – มีเท่าไร/ วินีตวตฺถุณี? – เรื่องที่ทรงแนะนำโดยวิเศษแล้วทั้งหลาย?/ กติ – มีเท่าไร/ อคารวา? – ความไม่เคารพทั้งหลาย?/ กติ – มีเท่าไร/ คารวา? – ความเคารพทั้งหลาย?/ กติ – มีเท่าไร/ วินีตวตฺถุณี? – เรื่องที่ทรงแนะนำโดยวิเศษแล้วทั้งหลาย?/ กติ – มีเท่าไร/ วิปตฺติโย? – ความวิบัติทั้งหลาย?/ กติ – มีเท่าไร/ อาปตฺติสมฺภูฏานา? – เหตุเป็นที่ตั้งขึ้นพร้อมกันแห่งอาบัติทั้งหลาย?/ กติ – มีเท่าไร/ วิวาทมูลานิ? – มูลเหตุแห่งการกล่าวต่างกันทั้งหลาย?/ กติ – มีเท่าไร/ อนุวาทมูลานิ? – มูลเหตุแห่งการตามว่ากล่าวทั้งหลาย?/ กติ – มีเท่าไร/ สารณียา – เป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน/ ธมฺมา? – ธรรมทั้งหลาย?/ กติ – มีเท่าไร/ เภทกรวตฺถุณี? – เรื่องเป็นเหตุกระทำซึ่งความแตกร้างทั้งหลาย?/ กติ – มีเท่าไร/ อธิกรณานิ? – เรื่องที่พึงกระทำเฉพาะทั้งหลาย?/ กติ – มีเท่าไร/ สมถา? – ธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย?/ ปญจ – ๕ ข้อ/ อาปตฺติโย. – อาบัติทั้งหลาย/ ปญจ – ๕ ประการ/ อาปตฺติกฺขนฺธา. – หมวดหมู่แห่งอาบัติทั้งหลาย/ ปญจ – ๕ ประการ/ วินีตวตฺถุณี. – เรื่องที่ทรงแนะนำโดยวิเศษแล้วทั้งหลาย/ สุตต – ๗ ข้อ/ อาปตฺติโย. – อาบัติทั้งหลาย/ สุตต – ๗ ประการ/ อาปตฺติกฺขนฺธา. – หมวดหมู่แห่งอาบัติทั้งหลาย/ สุตต – ๗ ประการ/ วินีตวตฺถุณี. – เรื่องที่ทรงแนะนำโดยวิเศษแล้วทั้งหลาย/ ฉ – ๖ ประการ/ อคารวา. – ความไม่เคารพทั้งหลาย/ ฉ – ๖ ประการ/ คารวา. – ความเคารพทั้งหลาย/ ฉ – ๖ ประการ/ วินีตวตฺถุณี. – เรื่องที่ทรงแนะนำโดยวิเศษแล้วทั้งหลาย/ จตฺสโส – ๔ ประการ/ วิปตฺติโย. – ความวิบัติทั้งหลาย/ ฉ – ๖ ประการ/ อาปตฺติสมฺภูฏานา. – เหตุเป็นที่ตั้งขึ้นพร้อมกันแห่งอาบัติทั้งหลาย/ ฉ – ๖ ประการ/ วิวาทมูลานิ. – มูลเหตุแห่งการกล่าวต่างกันทั้งหลาย/ ฉ – ๖ ประการ/ อนุวาทมูลานิ. – มูลเหตุแห่งการตามว่ากล่าวทั้งหลาย/ ฉ – ๗ ประการ/ สารณียา – เป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน/ ธมฺมา. – ธรรมทั้งหลาย/ อฏฺฐารส – ๑๘ ประการ/ เภทกรวตฺถุณี. – เรื่องเป็นเหตุกระทำซึ่งความแตกร้างกันทั้งหลาย/ จตฺตาริ – ๔ ประการ/ อธิกรณานิ. – เรื่องที่พึงกระทำเฉพาะทั้งหลาย/ สุตต – ๗ ประการ/ สมถา. – ธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ ตตฺถ – เหล่านั้น/ [ธมฺเมสุ – ในธรรมทั้งหลาย]/ กตฺมา – เป็นไฉน/ ปญจ – ๕ ข้อ/ อาปตฺติโย? – อาบัติทั้งหลาย?/ [๑] ปาราชิกาปตฺติ – อาบัติชื่อว่าปาราชิก/ [๒] สงฺฆาทิสฺเสสาปตฺติ – อาบัติชื่อว่าสงฆาทิสส/ [๓] ปาจิตฺติยาปตฺติ – อาบัติชื่อว่าปาจิตตีย์/ [๔] ปาฏิกเสณียาปตฺติ – อาบัติชื่อว่าปาฏิกเสนียะ/ [๕] ทุกฺกฏาปตฺติ; – อาบัติชื่อว่าทุกกฏ/ อิมฺมา – เหล่านี้/ ปญจ – ๕ ข้อ/ อาปตฺติโย. – อาบัติทั้งหลาย/ ตตฺถ – เหล่านี้/ [ธมฺเมสุ – ในธรรมทั้งหลาย]/ กตฺเม – เป็นไฉน/ ปญจ – ๕ ประการ/ อาปตฺติกฺขนฺธา? – หมวดหมู่แห่งอาบัติทั้งหลาย?/

[๑] ปาราชิกาปตฺติกฺขนฺโธ – หมวดหมู่แห่งอาบัติชื่อว่าปาราชิก/

[๒] สงฺฆาทิสฺเสสาปตฺติกฺขนฺโธ – หมวดหมู่แห่งอาบัติชื่อว่าสงฆาทิสส/

[๓] ปาจิตฺติยาปตฺติกฺขนฺโธ – หมวดหมู่แห่งอาบัติชื่อว่าปาจิตตีย์/

[๔] ปาฏิเทสนียาปตติกขณโร - หมวดหมู่แห่งอาบัติชื่อว่าปาฏิเทสนียะ/

[๕] ทุกกฏาปตติกขณโร; - หมวดหมู่แห่งอาบัติชื่อว่าทุกกฏ/

อิเม - เหล่านี้/ ปณฺจ - ๕ ประการ/ อาปตติกขณธา. - หมวดหมู่แห่งอาบัติทั้งหลาย/ ตตฺถ - เหล่านั้น/ [ธมฺเมสุ - ในธรรมทั้งหลาย]/ กตมานิ - เป็นไฉน/ ปณฺจ - ๕ ประการ/ วินีตฺวตฺถุนิ? - เรื่องที่ทรงแนะนำโดยวิเศษแล้วทั้งหลาย?/ ปณฺจหิ - ๕ ประการ/ อาปตติกขณเเทหิ - จากหมวดหมู่แห่งอาบัติทั้งหลาย/ อารติ - การเว้นไกล/ วิรติ - การเว้นไปปราศ/ ปฏิวิริติ - การงดเว้นไปปราศเฉพาะ/ เวรมณิ - ความตั้งใจเป็นเครื่องงดเว้น/ อภิรียา - ความไม่กระทำ/ อกรณํ - การไม่กระทำ/ อนชฺฌาปตติ - การไม่ถึงทัณฑ์/ เวลาอนตฺกโม - การไม่ละเมิดเวลา/ เสตฺฐาโต; - การฆ่าซึ่งธรรมที่ชั่วช้าด้วยหนทางที่ประเสริฐชื่อว่าเสตฺ/ อิมานิ - เหล่านี้/ ปณฺจ - ๕ ประการ/ วินีตฺวตฺถุนิ. - เรื่องที่ทรงแนะนำโดยวิเศษแล้วทั้งหลาย/ ตตฺถ - เหล่านั้น/ [ธมฺเมสุ - ในธรรมทั้งหลาย]/ กตมา - เป็นไฉน/ สตฺต - ๗ ข้อ/ อาปตฺติโย? - อาบัติทั้งหลาย?/

[๑] ปาราชิกาปตติ - อาบัติชื่อว่าปาราชิก/

[๒] สงฺฆาติเสสาปตติ - อาบัติชื่อว่าสังฆาติเสส/

[๓] ญฺจจยาปตติ - อาบัติชื่อว่าญจจย/

[๔] ปาจิตฺติยาปตติ - อาบัติชื่อว่าปาจิตตีย์/

[๕] ปาฏิเทสนียาปตติ - อาบัติชื่อว่าปาฏิเทสนียะ/

[๖] ทุกกฏาปตติ - อาบัติชื่อว่าทุกกฏ/

[๗] ทุพฺพาสิตาปตติ; - อาบัติชื่อว่าทุพพลาสิต/ อิมานิ - เหล่านี้/ สตฺต - ๗ ข้อ/ อาปตฺติโย. - อาบัติทั้งหลาย/

ตตฺถ - เหล่านั้น/ [ธมฺเมสุ - ในธรรมทั้งหลาย]/ กตเม - เป็นไฉน/ สตฺต - ๗ ประการ/ อาปตติกขณธา? - หมวดหมู่แห่งอาบัติทั้งหลาย?/

[๑] ปาราชิกาปตติกขณโร - หมวดหมู่แห่งอาบัติชื่อว่าปาราชิก/

[๒] สงฺฆาติเสสาปตติกขณโร - หมวดหมู่แห่งอาบัติชื่อว่าสังฆาติเสส/

[๓] ญฺจจยาปตติกขณโร - หมวดหมู่แห่งอาบัติชื่อว่าญจจย/

[๔] ปาจิตฺติยาปตติกขณโร - หมวดหมู่แห่งอาบัติชื่อว่าปาจิตตีย์/

[๕] ปาฏิเทสนียาปตติกขณโร - หมวดหมู่แห่งอาบัติชื่อว่าปาฏิเทสนียะ/

[๖] ทุกกฏาปตติกขณโร - หมวดหมู่แห่งอาบัติชื่อว่าทุกกฏ/

[๗] ทุพฺพาสิตาปตติกขณโร; - หมวดหมู่แห่งอาบัติชื่อว่าทุพพลาสิต/ อิเม - เหล่านี้/ สตฺต - ๗ กอง/ อาปตติกขณธา. - หมวดหมู่แห่งอาบัติทั้งหลาย/

ตตฺถ - เหล่านี้/ [สตฺตสุ - ๗ กอง/ อาปตติกขณเรสุ. - ในหมวดหมู่แห่งอาบัติทั้งหลาย]/ กตมานิ - เป็นไฉน/ สตฺต - ๗ ประการ/ วินีตฺวตฺถุนิ? - เรื่องที่ทรงแนะนำโดยวิเศษแล้วทั้งหลาย?/ สตฺตหิ - ๗ ประการ/ อาปตติกขณเเทหิ - จากหมวดหมู่แห่งอาบัติทั้งหลาย/ อารติ - การเว้นไกล/ วิรติ - การเว้นไปปราศ/ ปฏิวิริติ - การงดเว้นไปปราศเฉพาะ/ เวรมณิ - ความตั้งใจเป็นเครื่องงดเว้น/ อภิรียา - ความไม่กระทำ/ อกรณํ - การไม่กระทำ/ อนชฺฌาปตติ - การไม่ถึงทัณฑ์/ เวลาอนตฺกโม - การไม่ละเมิดเวลา/ เสตฺฐาโต' - การฆ่าซึ่งธรรมที่ชั่วช้าด้วยหนทางที่ประเสริฐชื่อว่าเสตฺ/ อิมานิ - เหล่านี้/ สตฺต - ๗ ประการ/ วินีตฺวตฺถุนิ. - เรื่องที่ทรงแนะนำโดยวิเศษแล้วทั้งหลาย/ ตตฺถ - เหล่านี้/ [ธมฺเมสุ. - ในธรรมทั้งหลาย]/ กตเม - เป็นไฉน/ ฉ - ๖ ประการ/ อคารวา? - ความไม่เคารพทั้งหลาย?/

[๑] พุทฺธะ – ในพระพุทฺธเจ้า/ อคารโว – ความไม่เคารพ/
[๒] ธมฺเม – ในพระธรรม/ อคารโว – ความไม่เคารพ/
[๓] สงฺเข – ในพระสงฆ์/ อคารโว – ความไม่เคารพ/
[๔] ลิกฺขาย – ในการศึกษา/ อคารโว – ความไม่เคารพ/
[๕] อปฺปมาเท – ในความไม่ประมาท/ อคารโว – ความไม่เคารพ/
[๖] ปฏิสนฺธาระ – ในการปฏิสนฺธาร/ อคารโว; – ความไม่เคารพ/ อิเม – เหล่านี้/ ฉ – ๖ ประการ/ อคารวา. – ความไม่เคารพทั้งหลาย/

ตตฺถ – เหล่านี้/ [ธมฺเมสุ. – ในธรรมทั้งหลาย]/ กตฺเม – เป็นไฉน/ ฉ – ๖ ประการ/ คารวา? – ความเคารพ/

[๑] พุทฺธะ – ในพระพุทฺธเจ้า/ คารโว – ความเคารพ/
[๒] ธมฺเม – ในพระธรรม/ คารโว – ความเคารพ/
[๓] สงฺเข – ในพระสงฆ์/ คารโว – ความเคารพ/
[๔] ลิกฺขาย – ในการศึกษา/ คารโว – ความเคารพ/
[๕] อปฺปมาเท – ในความไม่ประมาท/ คารโว – ความเคารพ/
[๖] ปฏิสนฺธาระ – ในการปฏิสนฺธาร/ คารโว; – ความเคารพ/ อิเม – เหล่านี้/ ฉ – ๖ ประการ/ คารโว – ความเคารพ/

ตตฺถ – เหล่านี้/ [ธมฺเมสุ. – ในธรรมทั้งหลาย]/ กตฺมานิ – เป็นไฉน/ ฉ – ๖ ประการ/ วินิตฺวตฺถุ นิ? – เรื่องที่ทรงแนะนำโดยวิเศษแล้วทั้งหลาย?/ ฉหิ – ๖ ประการ/ อคารเวหิ – จากความไม่เคารพทั้งหลาย/ อารติ – การเวียนไกล/ วิรติ – การเวียนไปปราศ/ ปฏิวิริติ – การงดเว้นไปปราศเฉพาะ/ เวรมณิ – ความตั้งใจเป็นเครื่องงดเว้น/ อภิรียา – ความไม่กระทำ/ อกรณิ – การไม่กระทำ/ อนฺขณาปตฺติ – การไม่ถึงทัບทั่ว/ เวลาอนติทุกโม – การไม่ละเมิดเวลา/ เสตฺฐาโต; – การฆ่าซึ่งธรรมที่ชั่วช้าด้วยหนทางที่ประเสริฐชื่อว่าเสตฺ/ อิมานิ – เหล่านี้/ ฉ – ๖ ประการ/ วินิตฺวตฺถุ นิ. – เรื่องที่ทรงแนะนำโดยวิเศษแล้วทั้งหลาย/ ตตฺถ – เหล่านี้/ [ธมฺเมสุ. – ในธรรมทั้งหลาย]/ กตฺมา – เป็นไฉน/ จตฺสโส – ๔ ประการ/ วิปตฺติโย? – ความวิบัติทั้งหลาย?/

[๑] สิลวิปตฺติ – ความวิบัติจากศีล/
[๒] อจารวิปตฺติ – ความวิบัติจากธรรมที่ควรประพฤติด้วยความเอื้อเฟื้อ/
[๓] ทิฏฐิวิปตฺติ – ความวิบัติจากความเห็น/
[๔] อาชีวิปตฺติ; – ความวิบัติจากการเลี้ยงชีวิต/ อิมานิ – เหล่านี้/ จตฺสโส – ๔ ประการ/ วิปตฺติโย. – ความวิบัติทั้งหลาย/

ตตฺถ – เหล่านี้/ [ธมฺเมสุ. – ในธรรมทั้งหลาย]/ กตฺเม – เป็นไฉน/ ฉ – ๖ ประการ/ อาปตฺติส มุฏฺฐานา? – เหตุเป็นที่ตั้งขึ้นพร้อมกันแห่งอาบัติทั้งหลาย/

[๑] อตฺถาปตฺติ – มีอยู่ การถึงทั่ว/ กายโต – จากร่างกาย/ สมฺมุฏฺฐาติ – ย่อมตั้งขึ้นพร้อมกัน/ น – หามิได้/ วาจโต; – จากการกล่าว/ น – หามิได้/ จิตฺโต; – จากความคิด/

[๒] อตฺถาปตฺติ – มีอยู่ การถึงทั่ว/ วาจโต – จากการกล่าว/ สมฺมุฏฺฐาติ – ย่อมตั้งขึ้นพร้อมกัน/ น – หามิได้/ กายโต – จากร่างกาย/ น – หามิได้/ จิตฺโต; – จากความคิด/

[๓] อตฺถาปตฺติ – มีอยู่ การถึงทั่ว/ กายโต จ – จากร่างกาย ด้วย/ วาจโต จ – จากการกล่าว ด้วย/ สมฺมุฏฺฐาติ – ย่อมตั้งขึ้นพร้อมกัน/ น – หามิได้/ จิตฺโต; – จากความคิด/

[๔] อตฺถาปตฺติ – มีอยู่ การถึงทั่ว/ กายโต จ – จากร่างกาย ด้วย/ จิตฺโต จ – จากความคิด

ด้วย/ สมุฏฐาติ - ย่อมตั้งขึ้นพร้อมกัน/ น - หามิได้/ วาจโต; - จากการกล่าว/

[๕] อตฺถาปตฺติ - มีอยู่ การถึงทั่ว/ วาจโต จ - จากการกล่าว ด้วย/ จิตฺโต จ - จากความคิด ด้วย/ สมุฏฐาติ - ย่อมตั้งขึ้นพร้อมกัน/ น - หามิได้/ กายโต; - จากร่างกาย/

[๖] อตฺถาปตฺติ - มีอยู่ การถึงทั่ว/ กายโต จ - จากร่างกาย ด้วย/ วาจโต จ - จากการกล่าว ด้วย/ จิตฺโต จ - จากความคิด ด้วย/ สมุฏฐาติ; - ย่อมตั้งขึ้นพร้อมกัน/ อิเม - เหล่านี้/ ฉ - ๖ ประการ/ อาปตฺติสมุฏฐานา. - เหตุเป็นที่ตั้งขึ้นพร้อมกันแห่งอาบัติทั้งหลาย/

๓. การแปลโดยความ

อันตรเปยยาถ ว่าด้วยการละข้อความในระหว่าง

กติปุจฉาวาร วาระว่าด้วยการถามว่ามีเท่าไร

[๒๗๑] ถาม :อาบัติมีเท่าไร กองอาบัติมีเท่าไร วินีตวัตถุมีเท่าไร ความไม่ เคารพมีเท่าไร ความเคารพ มีเท่าไร วินีตวัตถุมีเท่าไร วิบัติมีเท่าไร สมุฏฐานแห่งอาบัติมีเท่าไร มูลแห่งวิวาหมีเท่าไร มูลแห่งการโจทมีเท่าไร สาราณียธรรม(ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน)มีเท่าไร สังฆเภท (เรื่องทำความแตกร้าง) มีเท่าไร อธิกรณ์มีเท่าไร สมณมีเท่าไร ตอบ : อาบัติมี ๕ กองอาบัติมี ๕ วินีตวัตถุมี ๕ อาบัติมี ๗ กองอาบัติมี ๗ วินีตวัตถุมี ๗ ความไม่เคารพมี ๖ ความเคารพมี ๖ วินีตวัตถุมี ๖ วิบัติมี ๔ สมุฏฐานแห่งอาบัติมี ๖ มูลแห่งวิวาหมี ๖ มูลแห่งการโจทมี ๖ สาราณียธรรม มี ๖ สังฆเภทมี ๑๘ อธิกรณ์มี ๔ สมณมี ๗

อาบัติ ๕

ในหัวข้อเหล่านั้น อาบัติ ๕ เป็นไฉน คือ ๑.อาบัติปาราชิก ๒. อาบัติสังฆาติเสส ๓. อาบัติปาจิตตีย์ ๔. อาบัติปาฏิเทสนียะ ๕. อาบัติทุกกฏ นี่คือนาอาบัติ ๕ อย่าง

กองอาบัติ ๕

ในหัวข้อเหล่านั้น กองอาบัติ ๕ เป็นไฉน คือ ๑. กองอาบัติปาราชิก ๒. กองอาบัติสังฆาติเสส ๓. กองอาบัติปาจิตตีย์ ๔. กองอาบัติปาฏิเทสนียะ ๕. กองอาบัติทุกกฏ นี่คือนากองอาบัติ ๕

กองวินีตวัตถุ ๕

ในหัวข้อเหล่านั้น วินีตวัตถุ ๕ เป็นไฉน คือ ๑.การเว้นไกล ๒.การเว้นขาด ๓.การงดเว้น ๔.เจตนาเครื่องงดเว้นจากกองอาบัติ ๕ ๕.ความไม่ประกอบ การไม่ทำ การไม่แก้งต้อง การไม่ละเมิดเวลา การกำจัดด้วยอริยมรรคข้อเสตุ นี่คือนาวินีตวัตถุ ๕ อย่าง

อาบัติ ๗

ในหัวข้อเหล่านั้น อาบัติ ๗ เป็นไฉน คือ ๑.อาบัติปาราชิก ๒.อาบัติสังฆาติเสส ๓.อาบัติถุลลัจจัย ๔. อาบัติปาจิตตีย์ ๕.อาบัติปาฏิเทสนียะ ๖.อาบัติทุกกฏ ๗.อาบัติพุทฺธสาสิต นี่คือนาอาบัติ ๗ อย่าง

กองอาบัติ ๗

ในหัวข้อเหล่านั้น กองอาบัติ ๗ เป็นไฉน คือ ๑.กองอาบัติปาราชิก ๒.กองอาบัติสังฆาติเสส ๓.กองอาบัติถุลลัจจัย ๔.กองอาบัติปาจิตตีย์ ๕.กองอาบัติปาฏิเทสนียะ ๖.กองอาบัติทุกกฏ ๗.กองอาบัติพุทฺธสาสิต นี่คือนากองอาบัติ ๗ กอง

วินีตวัตถุ ๗

ในหัวข้อเหล่านั้น วินีตวัตถุ ๗ เป็นไฉน คือ ๑.การเว้นไกล ๒.การเว้นขาด ๓.การงดเว้น ๔.เจตนาเครื่องงดเว้นจากกองอาบัติ ๗ ๕.ความไม่ประกอบ ๖.การไม่ทำ การไม่แก้งต้อง การไม่ละเมิดเวลา ๗.การกำจัดด้วยอริยมรรคข้อเสตุ นี่คือนาวินีตวัตถุ ๗ อย่าง

ความไม่เคารพ ๖

ในหัวข้อเหล่านั้น ความไม่เคารพ ๖ เป็นไฉน คือ ๑.ความไม่เคารพในพระพุทธเจ้า ๒.ความไม่เคารพในพระธรรม ๓.ความไม่เคารพในพระสงฆ์ ๔.ความไม่เคารพในสิกขา ๕.ความไม่เคารพในอัปมาทธรรม ๖.ความไม่เคารพในปฏิสันถาร นี่คือการไม่เคารพ ๖ ประการ

ความเคารพ ๖

ในหัวข้อเหล่านั้น ความเคารพ ๖ เป็นไฉน คือ ๑.ความเคารพในพระพุทธเจ้า ๒.ความเคารพในพระธรรม ๓.ความเคารพในพระสงฆ์ ๔.ความเคารพในสิกขา ๕.ความเคารพในอัปมาทธรรม ๖.ความเคารพในปฏิสันถาร นี่คือการเคารพ ๖ ประการ

วินีตวัตถุ ๖

ในหัวข้อเหล่านั้น วินีตวัตถุ ๖ เป็นไฉน คือ ๑.การเว้นไกล ๒.การเว้นขาด ๓.การงดเว้น ๔.เจตนาเครื่องงดเว้นจากความ ไม่เคารพ ๖ ๕.ความไม่ประกอบ การไม่ทำ การไม่แก่งัดต้อง การไม่ละเมิดเวลา ๖.การกำจัดด้วยอริยมรรคข้อเสดฺ นี้คือวินีตวัตถุ ๖ ประการ

วิบัติ ๔

ในหัวข้อเหล่านั้น วิบัติ ๔ เป็นไฉน คือ ๑.ศีลวิบัติ ๒.อาจารย์วิบัติ ๓.ทัญญูวิบัติ ๔.อาชีวะวิบัติ นี่คือการวิบัติ ๔ อย่าง

สมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖

ในหัวข้อเหล่านั้น สมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ เป็นไฉน คือ ๑.อาบัติเกิดทางกาย มิใช่เกิดทางวาจา มิใช่เกิดทางจิต ๒.อาบัติเกิดทางวาจา มิใช่เกิดทางกาย มิใช่เกิดทางจิต ๓.อาบัติเกิดทางกายกับวาจา มิใช่เกิดทางจิต ๔.อาบัติเกิดทางกายกับจิต มิใช่เกิดทางวาจา ๕.อาบัติเกิดทางวาจากับจิต มิใช่เกิดทางกาย ๖.อาบัติเกิดทางกาย วาจา กับจิต นี่คือการสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สมุฏฐาน^๔

สรุป

สรุปเนื้อหา "อันตรเปยยาล" ว่าด้วยการละข้อความในระหว่าง เป็นบทหนึ่งในพระวินัยปิฎกที่รวบรวมปัญหาถาม-ตอบเกี่ยวกับอาบัติ และการปฏิบัติตนของภิกษุในพุทธศาสนา โดยแบ่งออกเป็นหลายวาระสำคัญ เช่น

๑. **กติปุจฉาวาร:** วาระว่าด้วยการตั้งคำถามว่ามีเท่าไร เช่น อาบัติมีเท่าไร ความเคารพ-ไม่เคารพมีเท่าไร และอื่น ๆ ซึ่งคำตอบจะระบุจำนวนและรายละเอียดของแต่ละอาบัติอย่างชัดเจน

๒. **ฉาปัตติสมุฏฐานวาร:** วาระว่าด้วยสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สมุฏฐาน ได้แก่ กาย วาจา จิต ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดอาบัติหลายประเภท เช่น ปาราชิก สังฆาทิเสส ปาจิตตีย์ และอื่น ๆ

๓. **กตাপัตติวาร:** วาระว่าด้วยการกระทำที่ทำให้ต้องอาบัติตามสมุฏฐานต่าง ๆ โดยแยกเป็นข้อ ๆ เช่น การสร้างกุฎิโดยไม่ได้รับอนุญาต การฉันอาหารในเวลาที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น

๔. **วิปตติปัจจัยวาร:** วาระว่าด้วยวิบัติต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยให้ต้องอาบัติ เช่น ศีลวิบัติ หรือการปกปิดความผิดของตนเอง

๕. **อภิกรณปัจจัยวาร:** วาระว่าด้วยอภิกรณ์ที่เป็นปัจจัยให้เกิดอาบัติ เช่น การวิวาท ความขัดแย้งในหมู่สงฆ์ ซึ่งต้องอาบัติประเภทต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับการกระทำ

^๔ วิ.ป. (ไทย) ๘/๒๗๑/๓๖๑-๓๖๔.

ข้อคิดตามหลักธรรม

๑. **ความสำคัญของวินัย:** พระวินัยเป็นเสาหลักที่สำคัญของการดำรงชีวิตของภิกษุ การปฏิบัติตามวินัยอย่างเคร่งครัดแสดงถึงความเคารพในพระธรรมคำสอนและรักษาความเป็นระเบียบในหมู่สงฆ์ เป็นการช่วยรักษาความสงบสุขในสังคมสงฆ์ด้วย

○ **ข้อคิด:** การปฏิบัติตามกฎระเบียบช่วยเสริมสร้างความเป็นระเบียบในชีวิตเราเองและสังคม เมื่อทุกคนมีระเบียบวินัย ย่อมก่อให้เกิดความสงบสุขร่วมกัน

๒. **สมุฏฐานแห่งอาบัติ:** แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงระหว่างการกระทำทางกาย วาจา และจิต ว่าล้วนมีผลต่อการเกิดอาบัติหรือความผิด การทำความเข้าใจเหตุแห่งความผิดจึงสำคัญในการหลีกเลี่ยงการกระทำที่ผิดพลาด

○ **ข้อคิด:** การกระทำของเราทั้งทางกาย วาจา และใจ ล้วนมีผลต่อชีวิตและคนรอบข้าง การฝึกสติและการมีปัญญาในการควบคุมตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญในการหลีกเลี่ยงการกระทำผิด

๓. **การพิจารณาอาบัติและการแก้ไข:** วินัยของสงฆ์เน้นการตรวจสอบความผิดและการแก้ไขอาบัติอย่างเหมาะสม การยอมรับความผิดและการแก้ไขเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาสมาณฉันท์ในหมู่สงฆ์

○ **ข้อคิด:** ความสามารถในการยอมรับความผิดและการแก้ไขตัวเองเป็นหนทางในการพัฒนาตนและลดปัญหาความขัดแย้งในสังคม

๔. **ความเคารพและไม่เคารพ:** วาระที่ว่าด้วยความเคารพและไม่เคารพสอนให้เข้าใจถึงคุณค่าของการมีทัศนคติที่ดีและการเคารพผู้อื่น ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ช่วยในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในหมู่สงฆ์และในสังคม

○ **ข้อคิด:** การให้ความเคารพทั้งต่อตนเองและผู้อื่นเป็นรากฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบและสร้างสรรค์ ความเคารพนำไปสู่ความสามัคคี และความไม่เคารพอาจนำไปสู่ความขัดแย้ง

โดยรวมแล้ว เนื้อหาของอันตรเปยยาช่วยให้เข้าใจถึงการรักษาวินัย การตรวจสอบและยอมรับความผิดของตน และการปฏิบัติตนในพระวินัยที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการดำรงชีวิตของภิกษุ และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันของฆราวาสได้เช่นกัน

บทที่ ๕

สมณภาพ

"สมณภาพ" เป็นส่วนหนึ่งของพระวินัยปิฎกที่มุ่งเน้นเรื่องการอธิบายประเภทต่าง ๆ ของสมณะ (การระงับข้อขัดแย้งและปัญหาในหมู่สงฆ์) โดยนำเสนอในรูปแบบของปัญหาถาม-ตอบเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องการจัดการอธิกรณ์ (ข้อขัดแย้งหรือความผิดพลาด) ที่เกิดขึ้นในหมู่ภิกษุ เนื้อหาสำคัญใน "สมณภาพ" แบ่งออกเป็นหลายวาระย่อย ซึ่งครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการระงับอธิกรณ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การวิวาท ความแตกร้างในหมู่สงฆ์ และปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง

การศึกษาสมณภาพมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาความสงบและความสามัคคีในหมู่สงฆ์ โดยใช้หลักสมณะเพื่อระงับความขัดแย้งทั้งในแง่กุศลและอกุศล เพื่อให้การดำเนินชีวิตของภิกษุเป็นไปตามหลักวินัยอย่างถูกต้องและสมบูรณ์ การระงับอธิกรณ์ตามวิธีการของสมณะเป็นหัวใจสำคัญในการรักษาความสมดุลภายในสังคมสงฆ์ ซึ่งสะท้อนถึงแนวคิดหลักในการรักษาความสงบและความสามัคคีในชีวิตมนุษย์

ตัวอย่าง สมณภาพ

๑. บาลี

สมณเภท

๖. อธิกรณ์ปริยายวาโร

๒๙๒. วิวาทาธิกรณ์สสุ กิ ปุพฺพกมฺ? กติ ฐานานิ? กติ วตฺถุณี? กติ ภูมียะ? กติ เหตุ? กติ มูลานิ? กติ หากาเรหิ วิวทิตฺ? วิวาทาธิกรณ์ กติหิ สมณเหติ สมมตฺ? อนฺวาทาธิกรณ์สสุ กิ ปุพฺพกมฺ? กติ ฐานานิ? กติ วตฺถุณี? กติ ภูมียะ? กติ เหตุ? กติ มูลานิ? กติหากาเรหิ อนฺวทิตฺ? อนฺวาทาธิกรณ์ กติหิ สมณเหติ สมมตฺ? อาปตฺตาธิกรณ์สสุ กิ ปุพฺพกมฺ? กติ ฐานานิ? กติ วตฺถุณี? กติ ภูมียะ? กติ เหตุ? กติ มูลานิ? กติหากาเรหิ อาปตฺตี อาปชฺชิตฺ? อาปตฺตาธิกรณ์ กติหิ สมณเหติ สมมตฺ? กิจจาธิกรณ์สสุ กิ ปุพฺพกมฺ? กติ ฐานานิ? กติ วตฺถุณี? กติ ภูมียะ? กติ เหตุ? กติ มูลานิ? กติหากาเรหิ กิจจํ ชายิตฺ? กิจจาธิกรณ์ กติหิ สมณเหติ สมมตฺ?

๒๙๓. วิวาทาธิกรณ์สสุ กิ ปุพฺพกมนฺตฺ? โลโภ ปุพฺพกโม โทโส ปุพฺพกโม โมโห ปุพฺพกโม อโลโภ ปุพฺพกโม อโทโส ปุพฺพกโม อโมโห ปุพฺพกโม. กติ ฐานานีตฺ? อฏฺฐารส เกทกรวตฺถุณี ฐานานิ. กติ วตฺถุณีตฺ? อฏฺฐารส เกทกรวตฺถุณี. กติ ภูมียะตฺ? อฏฺฐารส เกทกรวตฺถุณี ภูมียะ. กติ เหตุตฺ? นว เหตุ ตโย กุสลเหตุ ตโย อกุสลเหตุ ตโย อพฺยาคตเหตุ. กติ มูลานีตฺ? ทฺวาทส มูลานิ. กติหากาเรหิ วิวทิตฺ? ทฺวีหากาเรหิ วิวทิตฺ ฌมม ทิฏฺฐิ วา อฌมมทิฏฺฐิ วา. วิวาทาธิกรณ์ กติหิ สมณเหติ สมมตฺ? วิวาทาธิกรณ์ ทฺวีหิ สมณเหติ สมมตฺ สมมุขาวินเยน จ เยภฺยยสิกาย จ.

๒๙๔. อนฺวาทาธิกรณ์สสุ กิ ปุพฺพกมนฺตฺ? โลโภ ปุพฺพกโม โทโส ปุพฺพกโม โมโห ปุพฺพกโม อโลโภ ปุพฺพกโม อโทโส ปุพฺพกโม อโมโห ปุพฺพกโม. กติ ฐานานีตฺ? จตฺสโส วิปตฺติโย ฐานานิ. กติ วตฺถุณีตฺ? จตฺสโส วิปตฺติโย วตฺถุณี. กติ ภูมียะตฺ? จตฺสโส วิปตฺติโย ภูมียะ. กติ เหตุตฺ? นว เหตุ ตโย กุสลเหตุ ตโย อกุสลเหตุ ตโย อพฺยาคตเหตุ. กติ มูลานีตฺ? จฺทฺทส มูลานิ. กติหากาเรหิ อนฺวทิตฺ? ทฺวีหากาเรหิ อนฺวทิตฺ วตฺถุโต วา อาปตฺติโต วา. อนฺวาทาธิกรณ์ กติหิ สมณเหติ สมมตฺ? อนฺวาทาธิกรณ์ จตฺหิ สมณเหติ สมมตฺ สมมุขาวินเยน จ สติวินเยน จ อมฺพฺหวินเยน จ ตสฺสปาปิยสิกาย จ.

๒๙๕. อาปตตาทิกรณสูตร ก็ ปุพฺพกมฺมฺนิตฺ? โลโภ ปุพฺพกมฺโม โทโส ปุพฺพกมฺโม โมโห ปุพฺพกมฺโม อโลโภ ปุพฺพกมฺโม อโทโส ปุพฺพกมฺโม อโมโห ปุพฺพกมฺโม. กติ ฐานานีติ? สตฺต อาปตฺติกฺขนฺธา ฐานานี. กติ วัตถุณีติ? สตฺต อาปตฺติกฺขนฺธา วัตถุณี. กติ ภูมียติ? สตฺต อาปตฺติกฺขนฺธา ภูมีย. กติ เหตุติ? ฉ เหตุ ตโย อกุสลเหตุ ตโย อพฺยาगतเหตุ. กติ มูลานีติ? ฉ อาปตฺติสมุฏฺฐานานี มูลานี กติหากาเรหิ อาปตฺตี อาปชฺชตีติ? ฉหากาเรหิ อาปตฺตี อาปชฺชติ อลชฺชิตา อณฺญาณตา กุกฺกุจฺจปคตฺตา อกปฺปิเย กปฺปิยสฺสณฺญิตา กปฺปิเย อกปฺปิยสฺสณฺญิตา สติสมฺโมสา. อาปตฺตาทิกรณํ กติหิ สมฺเภหิ สมฺมตีติ? อาปตฺตาทิกรณํ ตีหิ สมฺเภหิ สมฺมติ สมฺมุขาวินเยน จ ปฏฺิณฺญาตกรณเณน จ สมฺมุขาวินเยน จ ตินฺนวตฺถการเณน จ.

๒๙๖. กิจจาทิกรณสูตร ก็ ปุพฺพกมฺมฺนิตฺ? โลโภ ปุพฺพกมฺโม โทโส ปุพฺพกมฺโม โมโห ปุพฺพกมฺโม อโลโภ ปุพฺพกมฺโม อโทโส ปุพฺพกมฺโม อโมโห ปุพฺพกมฺโม. กติ ฐานานีติ? จตฺตาริ กมฺมานิ ฐานานี. กติ วัตถุณีติ? จตฺตาริ กมฺมานิ วัตถุณี. กติ ภูมียติ? จตฺตาริ กมฺมานิ ภูมีย. กติ เหตุติ? นว เหตุ ตโย กุสลเหตุ ตโย อกุสลเหตุ ตโย อพฺยาगतเหตุ. กติ มูลานีติ? เอกํ มฺลํ สงฺโฆ. กติหากาเรหิ กิจจํ ชายตีติ ทฺวิหากาเรหิ กิจจํ ชายติ ญฺตตีโต วา อปฺโลกนโต วา. กิจจาทิกรณํ กติหิ สมฺเภหิ สมฺมตีติ? กิจจาทิกรณํ เอเกน สมฺเณน สมฺมติ สมฺมุขาวินเยน.

กติ สมฺภา? สตฺต สมฺภา. สมฺมุขาวินโย สติวินโย อมฺพหฺวินโย ปฏฺิณฺญาตกรณํ เยภฺยยสิกา ตสฺสสฺปาปิยสิกา ตินฺนวตฺถการโก อีเม สตฺต สมฺภา.

สียา อีเม สตฺต สมฺภา ทส สมฺภา โหนฺติ ทส สมฺภา สตฺต สมฺภา โหนฺติ วัตถุวเสน ปริยาเยน สียาติ.

กถฺยจ สียา? วิวาทาทิกรณสูตร ทเว สมฺภา อนฺวาทาทิกรณสูตร จตฺตาริ สมฺภา อาปตฺตาทิกรณสูตร ตโย สมฺภา กิจจาทิกรณสูตร เอโก สมฺโภ. เอวํ อีเม สตฺต สมฺภา ทส สมฺภา โหนฺติ ทส สมฺภา สตฺต สมฺภา โหนฺติ วัตถุวเสน ปริยาเยน.

ปริยายาวาโร นิฏฺฐีโต ฉนฺนุ.

๒. การแปลคำต่อคำ

สมถเกโท – วาระแห่งประเภทแห่งธรรมเป็นเครื่องระงับ/

๖. อธิกรณปริยายาวาโร – วาระเป็นเครื่องแสดงซึ่งการอธิบายเรื่องที่พึงกระทำเฉพาะ/

๒๙๗. วิวาทาทิกรณสูตร – แห่งเรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะการกล่าวต่างกัน/ ก็ – อะไร/ ปุพฺพกมฺ? – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ?/ กติ – เท่าไร/ ฐานานี? – ฐานะทั้งหลาย?/ กติ – เท่าไร/ วัตถุณี? – วัตถุทั้งหลาย?/ กติ – เท่าไร/ ภูมีย? – ภูมิทั้งหลาย?/ กติ – เท่าไร/ เหตุ? – เหตุทั้งหลาย?/ กติ – เท่าไร/ มูลานี? – มูลเหตุทั้งหลาย?/ กติหากาเรหิ – ด้วยอาการทั้งหลาย เท่าไร/ วิวตฺติ? – ย่อมกล่าวต่างกัน?/ วิวาทาทิกรณํ – เรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะการกล่าวต่างกัน/ กติหิ – เท่าไร/ สมฺเภหิ – ด้วยธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ สมฺมติ? – ย่อมระงับ?/ อนฺวาทาทิกรณสูตร – แห่งเรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะการตามว่ากล่าว/ ก็ – อะไร/ ปุพฺพกมฺ? – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ?/ กติ – เท่าไร/ ฐานานี? – ฐานะทั้งหลาย?/ กติ – เท่าไร/ วัตถุณี? – วัตถุทั้งหลาย?/ กติ – เท่าไร/ ภูมีย? – ภูมิทั้งหลาย?/ กติ – เท่าไร/ เหตุ? – เหตุทั้งหลาย?/ กติ – เท่าไร/ มูลานี? – มูลเหตุทั้งหลาย?/ กติหากาเรหิ – ด้วยอาการทั้งหลาย เท่าไร/ อนฺวตฺติ? – ย่อมตามว่ากล่าว?/ อนฺวาทาทิกรณํ – เรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะการตามว่ากล่าว/ กติหิ – เท่าไร/ สมฺเภหิ – ด้วยธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ สมฺมติ? – ย่อมระงับ?/ อาปตฺตาทิกรณสูตร – แห่งเรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะอาบัติ/ ก็ – อะไร/ ปุพฺพกมฺ? – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ?/ กติ – เท่าไร/ ฐานานี? – ฐานะทั้งหลาย?/ กติ – เท่าไร/ วัตถุณี? – วัตถุทั้งหลาย?/ กติ – เท่าไร/ ภูมีย? – ภูมิทั้งหลาย?/ กติ – เท่าไร/ เหตุ? – เหตุทั้งหลาย?/ กติ – เท่าไร/

มูลานี? – มูลเหตุทั้งหลาย?/ กติหากาเรหิ – ด้วยอาการทั้งหลาย เท้าไร/ อาปตติ – ซึ่งอาบัติ/ อาปชชติ? – ย่อมถึงทั่ว?/ อาปตตาทิกรณ – เรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะอาบัติ/ กติหิ – เท้าไร/ สมเลหิ – ด้วยธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ สมมตติ? – ย่อมระงับ?/ กิจจาธิกรณสส – แห่งเรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะกิจที่ควรกระทำ/ กิ – อะไร/ ปุพฺพงคฺม? – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ?/ กติ – เท้าไร/ ฐานานี? – ฐานะทั้งหลาย?/ กติ – เท้าไร/ วตฺถุนิ? – วัตถุทั้งหลาย?/ กติ – เท้าไร/ ภูมิโย? – ภูมิทั้งหลาย?/ กติ – เท้าไร/ เหตุ? – เหตุทั้งหลาย?/ กติ – เท้าไร/ มูลานี? – มูลเหตุทั้งหลาย?/ กติหากาเรหิ – ด้วยอาการทั้งหลาย เท้าไร/ กิจจ – กิจ/ ชายติ? – ย่อมเกิด?/ กิจจาธิกรณ – เรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะกิจที่ควรกระทำ/ กติหิ – เท้าไร/ สมเลหิ – ด้วยธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ สมมตติ? – ย่อมระงับ?/ ๒๙๓. วิวาทาธิกรณสส – แห่งเรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะการกล่าวต่างกัน/ กิ – อะไร/ ปุพฺพงคฺม? – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ?/ โลโก – ความโลภ/ ปุพฺพงคฺโม; – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/ โทโส – ความโกรธ/ ปุพฺพงคฺโม; – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/ โมโห – ความหลงใหล/ ปุพฺพงคฺโม; – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/ อโลโก – ความไม่โลภ/ ปุพฺพงคฺโม; – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/ อโทโส – ความไม่โกรธ/ ปุพฺพงคฺโม; – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/ อโมโห – ความไม่หลง/ ปุพฺพงคฺโม. – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/ “กติ – เท้าไร/ ฐานานี”ติ? – ฐานะทั้งหลาย”ดังนี้?/ อฏฺฐารส – ๑๘ ประการ/ เกทกรวตฺถุนิ. – คือ เรื่องทำความแตกร้างทั้งหลาย/ ฐานานี. – ฐานะทั้งหลาย/ “กติ – เท้าไร/ วตฺถุนิ”ติ? – วัตถุทั้งหลาย”ดังนี้?/ อฏฺฐารส – ๑๘ ประการ/ เกทกรวตฺถุนิ. – เรื่องเป็นเหตุกระทำซึ่งความแตกร้างกันทั้งหลาย/ “กติ – เท้าไร/ ภูมิโย”ติ? – ภูมิทั้งหลาย”ดังนี้?/ อฏฺฐารส – ๑๘ ประการ/ เกทกรวตฺถุนิ. – คือ เรื่องทำความแตกร้างทั้งหลาย/ ภูมิโย. – ภูมิทั้งหลาย/ “กติ – เท้าไร/ เหตุ”ติ? – เหตุทั้งหลาย”ดังนี้?/ นว – ๙ ประการ/ เหตุ – เหตุทั้งหลาย/ ตโย – ๓ ประการ/ กุสฺลเหตุ – กุสฺลเหตุทั้งหลาย/ ตโย – ๓ ประการ/ อกุสฺลเหตุ – อกุสฺลเหตุทั้งหลาย/ ตโย – ๓ ประการ/ อพฺยาทเหตุ. – อพฺยาทเหตุทั้งหลาย/ “กติ – เท้าไร/ มูลานี”ติ? – มูลทั้งหลาย”ดังนี้?/ ทฺวาทส – ๑๒ ประการ/ มูลานี. – มูลเหตุทั้งหลาย/ “กติกากาเรหิ – ด้วยอาการทั้งหลาย เท้าไร/ วิวาทิ”ติ? – ย่อมกล่าวต่างกัน”ดังนี้?/ ทฺวิหากาเรหิ – ด้วยอาการทั้งหลาย ๒ ประการ/ วิวาทิ; – ย่อมกล่าวต่างกัน/ ธมฺมทิกฺขุ วา – ผู้มีความเห็นว่าเป็นธรรมบ้าง/ อธมฺมทิกฺขุ วา. – ผู้มีความเห็นว่าเป็นไม่ธรรมบ้าง/ “วิวาทาธิกรณ – เรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะการกล่าวต่างกัน/ กติหิ – เท้าไร/ สมเลหิ – ด้วยธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ สมมตติ”ติ? – ย่อมระงับ”ดังนี้?/ วิวาทาธิกรณ – เรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะการกล่าวต่างกัน/ ทฺวิหิ – ๒ ประการ/ สมเลหิ – ด้วยธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ สมมตติ; – ย่อมระงับ/ [๑] สมมุขาวินเยน จ – ด้วยวินัยที่ควรกระทำในที่มีหน้าพร้อม ด้วย/ [๒] เยภุยฺยสํกยา จ. – ด้วยการปฏิญญาที่เป็นไปโดยส่วนข้างมาก ด้วย/

๒๙๔. อนุวาทาธิกรณสส – แห่งเรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะการตามว่ากล่าว/ เรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะการตามว่ากล่าว/ กิ – อะไร/ ปุพฺพงคฺม? – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ?/ โลโก – ความโลภ/ ปุพฺพงคฺโม; – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/ โทโส – ความโกรธ/ ปุพฺพงคฺโม; – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/ โมโห – ความหลงใหล/ ปุพฺพงคฺโม; – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/ อโลโก – ความไม่โลภ/ ปุพฺพงคฺโม; – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/ อโทโส – ความไม่โกรธ/ ปุพฺพงคฺโม; – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/ อโมโห – ความไม่หลง/ ปุพฺพงคฺโม. – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/ “กติ – เท้าไร/ ฐานานี”ติ? – ฐานะทั้งหลาย”ดังนี้?/ จตฺสโส – ๔ ประการ/ วิปตฺติโย – คือ ความวิบัติทั้งหลาย/ ฐานานี. – ฐานะทั้งหลาย/ “กติ – เท้าไร/ วตฺถุนิ”ติ? – วัตถุทั้งหลาย”ดังนี้?/ จตฺสโส – ๔ ประการ/ วิปตฺติโย – คือ ความวิบัติทั้งหลาย/ วตฺถุนิ. – วัตถุทั้งหลาย/ “กติ – เท้าไร/ ภูมิโย”ติ? – ภูมิทั้งหลาย”ดังนี้?/ จตฺสโส – ๔

ประการ/ วิบัติโย - คือ ความวิบัติทั้งหลาย/ ภูมิโย. - ภูมิทั้งหลาย/ “กติ - เทาไร/ เหตุ”ติ? - เหตุทั้งหลาย”ดังนี้?/ นว - ๙ ประการ/ เหตุ; - เหตุทั้งหลาย/ ตโย - ๓ ประการ/ กุศลเหตุ; - กุศลเหตุทั้งหลาย/ ตโย - ๓ ประการ/ อกุศลเหตุ; - อกุศลเหตุทั้งหลาย/ ตโย - ๓ ประการ/ อพยากตเหตุ. - อพยากตเหตุทั้งหลาย/ “กติ - เทาไร/ มูลานิ”ติ? - มูลทั้งหลาย”ดังนี้?/ จุททส - ๑๔ ประการ/ มูลานิ. - มูลเหตุทั้งหลาย/ กติหากาเรหิ - ด้วยอาการทั้งหลาย เทาไร/ อนุวาทิ”ติ? - ย่อมตามว่ากล่าว”ดังนี้?/ ทวิหากาเรหิ - ด้วยอาการทั้งหลาย ๒ ประการ/ อนุวาทิ - ย่อมตามว่ากล่าว/ วตถุโต วา. - ด้วยวัตถุบ้าง/ อาปตติโต วา. - ด้วยอาบัติบ้าง/ “อนุวาทาธิกรณ์ - เรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะการตามว่ากล่าว/ กติหิ - เทาไร/ สมเลหิ - ด้วยธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ สมมติ”ติ? - ย่อมระงับ”ดังนี้?/ อนุวาทาธิกรณ์ - เรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะการตามว่ากล่าว/ จตุหิ - ๔ ประการ/ สมเลหิ - ด้วยธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ สมมติ; - ย่อมระงับ/ [๑] สมมุขาวินเณน จ - ด้วยวินัยที่ควรกระทำในที่มีหน้าพร้อม ด้วย/ [๒] สติวินเณน จ - ด้วยวินัยที่ควรกระทำแก่พระอรหันต์ด้วยความระลึกได้ ด้วย/ [๓] อมฺหฺวินเณน จ - ด้วยวินัยที่ควรกระทำแก่ภิกษุผู้ไม่หลงใหลแล้ว ด้วย/ [๔] ตสฺสปิยสึกาย จ. - ด้วยการปฏิบัติที่เป็นไปเพราะความประพฤติชั่วของภิกษุรูปนั้นผู้ชั่วช้า ด้วย/

๒๙๕. “อาปตตาทิกรณ์สส - แห่งเรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะอาบัติ/ กิ - อะไร/ ปุพฺพคม? - เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/ โลโก - ความโลภ/ ปุพฺพคม; - เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/ โทโส - ความโกรธ/ ปุพฺพคม; - เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/ โมโห - ความหลงใหล/ ปุพฺพคม; - เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/ อโลโก - ความไม่โลภ/ ปุพฺพคม; - เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/ อโทโส - ความไม่โกรธ/ ปุพฺพคม; - เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/ อโมโห - ความไม่หลง/ ปุพฺพคม. - เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/ “กติ - เทาไร/ ฐานานิ”ติ? - ฐานะทั้งหลาย”ดังนี้?/ สุตต - ๗ กอง/ อาปตติกฺขนธา - คือ หมวดหมู่แห่งอาบัติทั้งหลาย/ ฐานานิ. - ฐานะทั้งหลาย/ “กติ - เทาไร/ วตฺถุณิ”ติ? - วัตถุทั้งหลาย”ดังนี้?/ สุตต - ๗ กอง/ อาปตติกฺขนธา - คือ หมวดหมู่แห่งอาบัติทั้งหลาย/ วตฺถุณิ. - วัตถุทั้งหลาย/ “กติ - เทาไร/ ภูมิโย”ติ? - ภูมิทั้งหลาย”ดังนี้?/ สุตต - ๗ กอง/ อาปตติกฺขนธา - คือ หมวดหมู่แห่งอาบัติทั้งหลาย/ ภูมิโย. - ภูมิทั้งหลาย/ “กติ - เทาไร/ เหตุ”ติ? - เหตุทั้งหลาย”ดังนี้?/ ฉ - ๖ ประการ/ เหตุ - เหตุทั้งหลาย/ ตโย - ๓ ประการ/ อกุศลเหตุ - อกุศลเหตุทั้งหลาย/ ตโย - ๓ ประการ/ อพยากตเหตุ. - อพยากตเหตุทั้งหลาย/ “กติ - เทาไร/ มูลานิ”ติ? - มูลทั้งหลาย”ดังนี้?/ ฉ - ๖ ประการ/ อาปตติสมฺภูฐานานิ - คือ เหตุเป็นที่ตั้งขึ้นพร้อมกันแห่งอาบัติทั้งหลาย/ มูลานิ - มูลเหตุทั้งหลาย/ “[ภิกฺขุ - ภิกฺขุ]/ กติหากาเรหิ - ด้วยอาการทั้งหลาย เทาไร/ อาปตฺติ - ซึ่งอาบัติ/ อาปชฺชติ”ติ? - ย่อมถึงทั่ว?/ [ภิกฺขุ - ภิกฺขุ]/ ฉหากาเรหิ - ด้วยอาการทั้งหลาย ๖ ประการ/ อาปตฺติ - ซึ่งอาบัติ/ อาปชฺชติ; - ย่อมถึงทั่ว/ [๑] อลชฺชิตา - ความไม่ละอาย/ [๒] อญฺญาณตา - ความเป็นคือความไม่หยิ่งรู้/ [๓] กุกฺกัจจปคตตา - ความเป็นแห่งบุคคลผู้มีความกังวลใจที่กระทำทั่วแล้ว/ [๔] อกปฺปิเย - ในสิ่งของที่ไม่สมควร/ กปฺปิยสญฺญิตา - ความเป็นแห่งบุคคลผู้มีความรู้พร้อมว่าเป็นของที่ไม่สมควร/ [๕] กปฺปิเย - ในสิ่งของที่ไม่สมควร/ อกปฺปิยสญฺญิตา - ความเป็นแห่งบุคคลผู้มีความรู้พร้อมว่าเป็นวัตถุที่ไม่สมควร/ [๖] สติสมโมสา. - เพราะความหลงลืมพร้อมแห่งความระลึกได้/ “อาปตตาทิกรณ์ - เรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะอาบัติ/ กติหิ - เทาไร/ สมเลหิ - ด้วยธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ สมมติ”ติ? - ย่อมระงับ”ดังนี้?/ อาปตตาทิกรณ์ - เรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะอาบัติ/ ตีหิ - ๓ ประการ/ สมเลหิ - ด้วยธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ สมมติ; - ย่อมระงับ/ [๑] ลียา - พึงมี/ สมมุขาวินเณน จ; - ด้วยวินัยที่ควรกระทำในที่มีหน้าพร้อม ด้วย/ [๒] ลียา - พึงมี/ ปฏิญญาตฺรณเณน จ; - ด้วยการกระทำตามคำพูดที่ปฏิญญาแล้ว ด้วย/ [๓] ลียา - พึงมี/ ตินวตฺถารเณน จ. - ด้วยวิธีเพื่องดการปกปิดไว้ด้วยหญ้า ด้วย/

๒๙๖. กิจจาธิกรณสูตร – ของเรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะกิจที่ควรกระทำ/ กิ – อะไร/ ปุพฺพกมฺ? – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ?/

โลโก – ความโลภ/ ปุพฺพกมฺ; – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/

โทโส – ความโกรธ/ ปุพฺพกมฺ; – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/

โมโห – ความหลงใหล/ ปุพฺพกมฺ; – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/

อโลภ – ความไม่โลภ/ ปุพฺพกมฺ; – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/

อโทโส – ความไม่โกรธ/ ปุพฺพกมฺ; – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/

อโมโห – ความไม่หลง/ ปุพฺพกมฺ. – เป็นธรรมที่ถึงก่อนโดยปกติ/

“กติ – เท้าไร/ ฐานานี”ติ? – ฐานะทั้งหลาย”ดังนี้?/

จตตาริ – ๔ ประการ/ กมฺมานิ – คือ กรรมทั้งหลาย/ ฐานานิ. – ฐานะทั้งหลาย/

“กติ – เท้าไร/ วตฺถุณี”ติ? – วัตถุทั้งหลาย”ดังนี้?/

จตตาริ – ๔ ประการ/ กมฺมานิ – กรรมทั้งหลาย/ วตฺถุณี. – เป็นวัตถุ/

“กติ – เท้าไร/ ภูมियो”ติ? – ภูมิทั้งหลาย”ดังนี้?/

จตตาริ – ๔ ประการ/ กมฺมานิ – กรรมทั้งหลาย/ ภูมियो. – เป็นภูมิ/

“กติ – เท้าไร/ เหตุ”ติ? – เหตุทั้งหลาย”ดังนี้?/

นว – ๙ ประการ/ เหตุ. – เหตุทั้งหลาย/

ตโย – ๓ ประการ/ กุสลเหตุ. – กุศลเหตุทั้งหลาย/

ตโย – ๓ ประการ/ อกุสลเหตุ. – อกุศลเหตุทั้งหลาย/

ตโย – ๓ ประการ/ อพฺยาगतเหตุ. – อพฺยาगतเหตุทั้งหลาย/

“กติ – เท้าไร/ มูลานี”ติ? – มูลทั้งหลาย”ดังนี้?/

เอกํ – ๑ ประการ/ มูลํ – มูลเหตุ/ สงฺโฆ. – คือสงฆ์/

“กติหากาเรหิ – ด้วยอาการทั้งหลาย เท้าไร/ กิจจํ – กิจ/ ชายติ”ติ? – ย่อมเกิด”ดังนี้?/

ทฺวิหากาเรหิ – ด้วยอาการทั้งหลาย ๒ ประการ/ กิจจํ – กิจ/ ชายติ; – ย่อมเกิด/ ญตฺติโต วา – ด้วยวาจาเป็นเครื่องยังสงฆ์ให้รู้บ้าง/ อปฺโลกนโต วา. – ด้วยอุปโลกนบ้าง/

กิจจาธิกรณํ – เรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะกิจที่ควรกระทำ/ กติหิ – เท้าไร/ สมเถหิ – ด้วยธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ สมมตี”ติ? – ย่อมระงับ”ดังนี้?/

กิจจาธิกรณํ – เรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะกิจที่ควรกระทำ/ เอเกน – อย่าง ๑/ สมเถน – ด้วยธรรมเป็นเครื่องระงับ/ สมมตี – ย่อมระงับ/ สมมุขาวินเยน. – คือ ด้วยวินัยที่ควรกระทำในที่มีหน้าพร้อม/

กติ – เท้าไร/ สมถา? – ธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย?/

สตต – ๗ ประการ/ สมถา. – ธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/

[๑] สมมุขาวินโย – วินัยที่ควรกระทำในที่มีหน้าพร้อม/

[๒] สติวินโย – วินัยที่ควรกระทำแก่พระอรหันต์ด้วยความระลึกได้/

[๓] อมฺหหวินโย – วินัยที่ควรกระทำแก่ภิกษุผู้ไม่หลงใหลแล้ว/

[๔] ปฏฺิณฺญาตกรณํ – การกระทำตามคำพูดที่ปฏฺิณฺญาแล้ว/

[๕] เญกฺขยสิกา – การปฏฺิณฺญาที่เป็นไปโดยส่วนข้างมาก/

[๖] ตสฺสปาปิยสิกา – การปฏฺิณฺญาที่เป็นไปเพราะความประพฤติชั่วของภิกษุรูปนั้นผู้ชั่วช้า/

[๗] **ติณวตถารโก**; – วิธีเพียดังการปกปิดไว้ด้วยหญ้า/ **อิเม** – เหล่านี้/ **สตุต** – ๗ ประการ/ **สม**
ถา. – ธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ **ลียา** – พึงมี/ **อิเม** – เหล่านี้/ **สตุต** – ๗ ประการ/ **สมถา**. – ธรรมเป็น
เครื่องระงับทั้งหลาย/ **ทส** – ๑๐ ประการ/ **สมถา** – ธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ **โหนดิ**; – ย่อมเป็น/ **ทส** –
๑๐ ประการ/ **สมถา** – ธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ **สตุต** – ๗ ประการ/ **สมถา** – ธรรมเป็นเครื่องระงับ
ทั้งหลาย/ **โหนดิ** – ย่อมมี/ **วตถุวเสน** – ด้วยอำนาจวัตถุ/ **ปริยาเยน** – โดยปริยาย/ **ลียา**”ติ. – พึงมี”ดังนี้แล/
กถณจ – อย่างไร ก็/ **ลียา**? – พึงมี?/ **วิวาทาธิกรณสสุ** – แห่งเรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะการ
กล่าวต่างกัน/ **เทว** – ๒ ประการ/ **สมถา**. – ธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ **อนุวาทาธิกรณสสุ** – แห่งเรื่องที่
พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะการตามว่ากล่าว/ **จตุตาโร** – ๔ ประการ/ **สมถา**. – ธรรมเป็นเครื่องระงับ
ทั้งหลาย/ **อาปตตาทิกรณสสุ** – แห่งเรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะอาบัติ/ **ตโย** – ๓ ประการ/ **สม**
ถา – ธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ **กิจจาธิกรณสสุ** – ของเรื่องที่พึงกระทำเฉพาะที่เกิดขึ้นแล้วเพราะกิจที่
ควรกระทำ/ **เอโก** – ๑ ประการ/ **สมถา**. – ธรรมเป็นเครื่องระงับ/ **เอว** – อย่างนี้/ **อิเม** – เหล่านี้/ **สตุต** – ๗
ประการ/ **สมถา** – ธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ **ทส** – ๑๐ ประการ/ **สมถา** – ธรรมเป็นเครื่องระงับ
ทั้งหลาย/ **โหนดิ** – ย่อมเป็น/ **ทส** – ๑๐ ประการ/ **สมถา** – ธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ **สตุต** – ๗
ประการ/ **สมถา** – ธรรมเป็นเครื่องระงับทั้งหลาย/ **โหนดิ** – ย่อมเป็น/ **วตถุวเสน** – ด้วยอำนาจวัตถุ/ **ปริยา**
เยน. – โดยปริยาย/

ปริยาเยวโร – อธิกรณปริยายวาร/ **นิญฐิต** – จบแล้ว/ **ฉนฺโฐ**. – ที่ ๖/

๓. การแปลโดยความ

สมถเภท ว่าด้วยประเภทแห่งสมถะ

๖. อธิกรณปริยายวาร วาระว่าด้วยการอธิบายอธิกรณ

[๒๙๒] **วิวาทาธิกรณ** มีอะไรเป็นหัวหน้า มีฐานเท่าไร มีวัตถุเท่าไร มีภูมิเท่าไร มีเหตุเท่าไร มีมูล
เท่าไร ภิกษุวิวาทกันด้วยอาการเท่าไร **วิวาทาธิกรณ**ระงับด้วยสมถะเท่าไร **อนุวาทาธิกรณ** มีอะไรเป็นหัวหน้า มี
ฐานเท่าไร มีวัตถุเท่าไร มีภูมิเท่าไร มีเหตุ เท่าไร มีมูลเท่าไร ภิกษุโจทด้วยอาการเท่าไร **อนุวาทาธิกรณ**ระงับ
ด้วยสมถะเท่าไร **อาปตตาทิกรณ** มีอะไรเป็นหัวหน้า มีฐานเท่าไร มีวัตถุเท่าไร มีภูมิเท่าไร มีเหตุ เท่าไร มีมูล
เท่าไร ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการเท่าไร **อาปตตาทิกรณ**ระงับด้วยสมถะ เท่าไร **กิจจาธิกรณ** มีอะไรเป็นหัวหน้า
มีฐานเท่าไร มีวัตถุเท่าไร มีภูมิเท่าไร มีเหตุ เท่าไร มีมูลเท่าไร กิจเกิดด้วยอาการเท่าไร **กิจจาธิกรณ**ระงับด้วย
สมถะเท่าไร

[๒๙๓] **ถาม** : **วิวาทาธิกรณ** มีอะไรเป็นหัวหน้า

ตอบ : มีความโลภเป็นหัวหน้า มีความโกรธเป็นหัวหน้า มีความหลงเป็นหัวหน้า มีความไม่โลภเป็น
หัวหน้า มีความไม่โกรธเป็นหัวหน้า มีความไม่หลงเป็นหัวหน้า

ถาม : มีฐานเท่าไร **ตอบ** : มีฐาน คือ เรื่องทำความแตกร้าง ๑๘ ประการ

ถาม : มีวัตถุเท่าไร

ตอบ : มีวัตถุ คือ เรื่องทำความแตกร้าง ๑๘ ประการ

ถาม : มีภูมิเท่าไร

ตอบ : มีภูมิ คือ เรื่องทำความแตกร้าง ๑๘ ประการ

ถาม : มีเหตุเท่าไร

ตอบ : มีเหตุ ๙ คือ กุศลเหตุ ๓ อกุศลเหตุ ๓ อัปยาคตเหตุ ๓

ถาม : มีมูลเท่าไร

ตอบ : มีมูล ๑๒

ถาม : ภิกษุวิวาทกันด้วยอาการเท่าไร

ตอบ : ภิกษุวิวาทกันด้วยอาการ ๒ คือ (๑) เห็นว่าเป็นธรรม (๒) เห็นว่า เป็นอธรรม

ถาม : วิวาทาธิกรณ์ ระงับด้วยสมณะเท่าไร

ตอบ : วิวาทาธิกรณ์ ระงับด้วยสมณะ ๒ คือ (๑) สัมมุขาวินัย

(๒) เภฏยยลิกา

[๒๙๔] ถาม : อนุวาทาธิกรณ์ มีอะไรเป็นหัวหน้า

ตอบ : มีความโลภเป็นหัวหน้า มีความโกรธเป็นหัวหน้า มีความหลงเป็นหัวหน้า มีความไม่โลภเป็นหัวหน้า มีความไม่โกรธเป็นหัวหน้า มีความไม่หลงเป็นหัวหน้า

ถาม : มีฐานเท่าไร

ตอบ : มีฐาน คือ วิบัติ ๔

ถาม : มีวัตถุเท่าไร

ตอบ : มีวัตถุ คือ วิบัติ ๔

ถาม : มีภูมิเท่าไร

ตอบ : มีภูมิ คือ วิบัติ ๔

ถาม : มีเหตุเท่าไร

ตอบ : มีเหตุ ๙ คือ กุศลเหตุ ๓ อกุศลเหตุ ๓ อัปยาคตเหตุ ๓

ถาม : มีมูลเท่าไร

ตอบ : มีมูล ๑๔

ถาม : ภิกษุโจทก์กันด้วยอาการเท่าไร

ตอบ : ภิกษุโจทก์ด้วยอาการ ๒ คือ (๑) วัตถุ (๒) อาบัติ

ถาม : อนุวาทาธิกรณ์ ระงับด้วยสมณะเท่าไร

ตอบ : อนุวาทาธิกรณ์ ระงับด้วยสมณะ ๔ คือ (๑) สัมมุขาวินัย (๒) สติวินัย (๓) อมฺพหวินัย (๔)

ตัสสปาปิยลิกา

[๒๙๕] ถาม : อาปัตตาทิกรณ์ มีอะไรเป็นหัวหน้า

ตอบ : มีความโลภเป็นหัวหน้า มีความโกรธเป็นหัวหน้า มีความหลงเป็นหัวหน้า มีความไม่โลภเป็นหัวหน้า มีความไม่โกรธเป็นหัวหน้า มีความไม่หลงเป็นหัวหน้า

ถาม : มีฐานเท่าไร

ตอบ : มีฐาน คือ กองอาบัติ ๗ กอง

ถาม : มีวัตถุเท่าไร

ตอบ : มีวัตถุ คือ กองอาบัติ ๗ กอง

ถาม : มีภูมิเท่าไร

ตอบ : มีภูมิ คือ กองอาบัติ ๗ กอง

ถาม : มีเหตุเท่าไร

ตอบ : มีเหตุ ๙ คือ กุศลเหตุ ๓ อกุศลเหตุ ๓ อัปยาคตเหตุ ๓

ถาม : มีมูลเท่าไร

ตอบ : มีมูล คือ สมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สมุฏฐาน
ถาม : ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการเท่าไร
ตอบ : ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการ ๖ คือ (๑) ไม่ละอาย (๒) ไม่รู้ (๓) สงสัย แล้วขึ้นทำ (๔) สำคัญใน
ของไม่สมควรว่าสมควร (๕) สำคัญในของสมควรว่าไม่สมควร (๖) ลืมสติ
ถาม : อาปัตตาทิกรณ์ ระบุด้วยสมณะเท่าไร
ตอบ : อาปัตตาทิกรณ์ ระบุด้วยสมณะ ๓ คือ (๑) สัมมุขาวินัย
(๒) ปฏิญญาตกรรมะ (๓) ตินวัตถการกะ^๕

สรุป

"สมถเภท" เป็นส่วนหนึ่งของพระวินัยปิฎก ที่มุ่งอธิบายการระงับอธิกรณ์หรือข้อขัดแย้งในหมู่สงฆ์
เนื้อหาครอบคลุมวิธีการระงับข้อขัดแย้งต่าง ๆ ด้วยหลักสมณะ ซึ่งเป็นการระงับข้อพิพาทอย่างสงบและด้วย
ความยุติธรรม การถาม-ตอบในสมถเภททำให้เข้าใจถึงวิธีการแก้ไขปัญหาในสังคมสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพ
อธิกรณ์หรือข้อขัดแย้งที่กล่าวถึงมี ๔ ประเภท ได้แก่:

๑. **วิวาทาทิกรณ์** (การขัดแย้งด้วยความเห็นไม่ตรงกัน)
๒. **อนวาสาวาสาทิกรณ์** (การขัดแย้งที่เกี่ยวกับการปฏิบัติวินัย)
๓. **อุปสัมภาวาทิกรณ์** (การขัดแย้งที่เกิดจากการละเมิดพระธรรมวินัย)
๔. **สังฆเภทาทิกรณ์** (การขัดแย้งที่รุนแรงจนถึงการแบ่งแยกหมู่สงฆ์)

สมณะที่ใช้ในการระงับอธิกรณ์ก็มีหลายประเภท เช่น **สัมมุขาวินัย** (การเผชิญหน้าเจรจากัน),
เยภยยลิกา (ใช้เสียงข้างมากในการตัดสิน), และวิธีการอื่น ๆ ที่ใช้แก้ไขข้อขัดแย้งเหล่านี้อย่างถูกต้องตาม
หลักธรรมวินัย

ข้อคิดตามหลักธรรม

จาก "สมถเภท" เราสามารถนำข้อคิดมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้หลายประการ ดังนี้:

๑. **หลักการใช้สมณะ (ความสงบ)** ในการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้ง ควรใช้วิธีการที่มี
ความสงบและสันติ โดยไม่เพิ่มความขัดแย้งหรือความรุนแรง การพูดคุยเจรจาโดยตรง (สัมมุขาวินัย) เป็นวิธีที่
ช่วยคลี่คลายปัญหาได้ดี เช่นเดียวกับการใช้เหตุผลและการรับฟังความเห็นของผู้อื่น

๒. **การใช้กุศลในการแก้ไขปัญหา** ทุกการกระทำต้องมีพื้นฐานจากความมีเมตตา กรุณา
และปัญญา (กุศล) เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีและยั่งยืน การแก้ปัญหาคด้วยความโกรธหรืออารมณ์จะทำให้ความ
ขัดแย้งยิ่งเพิ่มขึ้น

๓. **ความสำคัญของความสามัคคี** "สมถเภท" เน้นถึงความสำคัญของการรักษาความสงบและ
ความเป็นหนึ่งเดียวในหมู่สงฆ์ ข้อคิดนี้สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตครอบครัวและสังคมว่า การมีความสามัคคี
เป็นหัวใจสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

๔. **การปรับทัศนคติ** หลายครั้งการขัดแย้งเกิดจากความไม่เข้าใจกัน ดังนั้นการเปิดใจรับฟัง
และยอมรับมุมมองที่แตกต่างจะช่วยลดความขัดแย้งได้ การเห็นสิ่งต่าง ๆ ด้วยปัญญาและความมีสติจะทำให้
เราสามารถจัดการกับปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า "สมถเภท" ไม่เพียงแต่เป็นแนวทางการระงับข้อขัดแย้งในหมู่สงฆ์ แต่ยังเป็นบทเรียนที่
สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันในการแก้ไขความขัดแย้งและการสร้างความสงบสุขในสังคม

^๕ วิ.ป. (ไทย) ๘/๒๙๒-๒๙๖/๓๙๒-๓๙๖.